זוהר, פרשת האזינו

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף רפו עמוד א

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי רבי יהודה פתח פתחי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו׳ בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני מה כתיב לעילא אני ישנה ולבי ער וגו׳. אני ישנה אמרה כנסת ישראל. אני ישנה מפקודי אורייתא בזמנא דאזלינא במדברא. ולבי ער לאעלא לארעא למעבד להו (נימוסין) דהא כל פקודי אורייתא בארעא משתכחין. קול דודי דופק דא משה דאוכח להו לישראל בכמה ויכוחין

דף רפו עמוד ב

בכמה קטטין דכתיב אלה הדברים וגו׳ ממרים הייתם וגו׳. ובחורב הקצפתם וגו׳. הה״ד דופק ועכ״ד דמשה אוכח להו לישראל. ברחימותא הוו כל מלוי דכתיב כי עם קדוש אתה ליי׳ אלקיך ובך בחר יי׳ אלקיך להיות לו לעם וגו׳ בנים ליי׳ אלקיכם. ואתם הדבקים ביי׳. ועל דא ושמעת בקול יי׳ אלקיך. כי מאהבת יי׳ אתכם הה״ד פתחי לי אחותי רעיתי מה כתיב קמתי אני לפתוח לדודי אמרו ישראל בעוד דהוינן זמינין למיעל לארעא ולקבלא אינון פקודי אורייתא על ידוי דמשה מה כתיב ודודי חמק עבר דכתיב וימת שם משה עבד יי׳. בקשתיהו ולא מצאתיהו דכתיב ולא קם עוד נביא בישראל כמשה. קראתיו ולא ענני דלא הוה דרא כדרא דמשה דקב״ה שמע לקליהון ועבד להו נסין ונימוסין כמה דעבד על ידוי. ר׳ יצחק אמר קמתי אני לפתוח לדודי דא קב״ה ביומוי דמשה דכל יומוי לא בעא דמלאכא ושליחא לדברא עמיה דכתיב אם אין פניך הולכים וגו׳. זכאה חולקיה דמשה דקב״ה אסתכם לרעותיה. ודודי חמק עבר ביומוי דיהושע דכתיב לא כי אני שר צבא יי׳ ת״ח משה הוה שמע קלא קדישא דמלכא עלאה ולא אזדעזע וכ״ש מלאכא דלא בעא (ולא קבלי׳) בתר דשכיב מה כתיב ויאמר לא כי אני שר צבא יי׳ וכתיב ויפול יהושע אל פניו ארצה. עתה באתי ביומוי דמשה רבך אתינא ולק קבלני ביה שעתא ידעו ישראל שבחא דמשה בההוא זמנא בעו ישראל לקב״ה ולא אזדמן להו הכי כיומוי דמשה הה״ד בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו׳:

האזינו השמים ואדברה. רבי חייא אמר זכאה חולקיה דמשה יתיר מכל נביאי עלמא. ת״ח כתיב שמעו שמים והאזיני ארץ כי יי׳ דבר. שמעו שמים ישעיה דהוה יתיר רחיקא ממלכא כתיב שמעו שמים. משה דהוה יתיר קריב למלכא כתיב האזינו השמים. תאנא בההוא זמנא דאמר ישעיהו שמעו שמים והאזיני ארץ כמה גרדיני טהירין אזדמנו לתברא רישיה נפקא קלא ואמר מאן הוא דין דבעי לארעשא עלמין עד דפתח ואמר לאו אנא ולאו דידי אלא כי יי׳ דבר ולא אנא. במשה מה כתיב האזינו השמים ואדברה אנא ולא אחרא ואדברה בלא דחילו. ותשמע הארץ אמרי פי ולא מאחרא. זכאה חולקיה. א״ר אבא באתוון גליפן דר׳ אלעזר. האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ הכא אתרמיז שמא קדישא עלאה ר׳ יוסי אמר תו מה בין משה לישעיהו משה אמר האזינו השמים השמים שמים עלאין אינון דאשתמודען דאקרון שמא דקב״ה ותשמע הארץ ארץ עלאה ההיא דאשתמודעא ואיהי ארץ החיים. בישעיה כתיב שמעו שמים ולא השמים. האזיני ארץ ולא הארץ ואינון שמים וארץ תתאין. ועם כל דא בעו לאענשא ליה עד דאמר כי יי׳ דבר ולא אנא. ומשה אמר כולי האי דכתיב האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. רבי יצחק פתח כתפוח בעצי היער וגו׳. זכאה חולקהון דישראל מכל עמין עכו״ם דהא כל שאר עמין אתיהיבו לרברבן ממנן בשלטנותא עלייהו. וישראל קדישין זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי דלא יהב לון קב״ה לא למלאכא ולא לשליטא אחרא אלא הוא אחיד לון לחולקיה הה״ד כי חלק יי׳ עמו וכתיב כי יעקב בחר לו יה כתפוח בעצי היער מה תפוח מתפרשא בגוונוי על כל שאר אילני חקלא כך קב״ה מתפרש ואתרשים על כל חילין עלאין ותתאין בג״כ יי׳ צבקות שמו אות הוא בכל חילא דלעילא. ת״ח קב״ה כתפוח דאית ביה תלת גוונין. כנסת ישראל כשושנה מאן שושנה. א״ר אבא שושנה סוגה סתם שושנה דאתכלילת בשית טרפי שושנה דא גווניה חווק וסומק וכלא הוא תרין גווני סומק וחוור הכי כנסת ישראל. קב״ה כתפוח כ״י כשושנה. דהכי אמרה כ״י תחת התפוח עוררתיך. תחת התפוח

דף רפז עמוד א

באן אתר היא אלא אלין אבהתין דאמרן. ר׳ יוסי אמר דא יובלא. ר׳ אבא אמר כלא שפיר אלא אלין אבהן דקאמרן אלין אינון ג׳ גווני דמתחברן בתפוח. ר׳ יצחק אמר באן אתר אתכלילת כ״י בשושנה. באינון נשיקין דרחימותא דאתדבקת במלכא עלאה נטלה תרי שושנים כד״א שפתותיו שושנים ובג״כ אמרה כ״י ישקני מנשיקות פיהו (כד״א ועל פיך ישק כל עמי) בגין דאתכלילת בשושנים בתרי שפוון דיליה. ר׳ יהודה אמר קב״ה שמים אקרי. ובגין דאקרי שמים כל אינון רקיעין דאתכלילן בשמא דא (ס״א שבעה אינון דכד מתחברן וכו׳) כד מתחברן כחדא אקרו שמים ואקרו שמא דקב״ה. מאן אינון רקיעין שבעה אינון כמה דתנינן. וילון. רקיע. שחקים. זבול. מעון. מכון. ערבות. ובאגדתא דבי רבי המנונא סבא הכי תנינן. ר׳ יצחק אמר הני ברייתי

דבי רב המנונא סבא הכי וסגיאין אינון בכל הני גווני. כמה דתנינן אר״ש תנינן באינון ברייתי (ס״א דלבר) דלגבי דכל הני שבעין כתרין דמלכא. לקליהון שוויין ז׳ רקיעין וז׳ ככביא דרהטין ואזלין וקרי לון שמהן בשמהן. ואע״ג דשוויין כלהו כסאי דרקיעין דשבעה ככביא. שבתאי. צדק. מאדים. חמה. נוגה. כוכב. לבנה. ושוין אלין לקביל אלין בכסויא דמלין. לגבי אינון דכתיב יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בככבים כלהו מלין מתכסיין ואע״ג דלאו אורחי דאורייתא ואנן בתר אורחין דאורייתא קא אזלינן כמה דכתיב ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו כמה דמליל קב״ה אזלינן ובהדיה אזלינן כמה דכתיב והלכת בדרכיו. אמר רבי יוסי פשיטין מלין אלין לגבי חברייא ואשתמודען מלי בהו ואע״ג דאתכסיין. א״ל והכי תנן כמה דא״ר יהודה א״ר חייא לקמן והכי אוליפנא מאינון ברייתי דתנא ביומוי דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא ובאתרין סגיאין אשתמודען מלי דאינון ברייתי. אר״ש ארימית ידי בצלו לקדישא עלאה דמלין אלין אתגליאו על ידי בההוא עלמא כמה דאתכסיאו בלבאי. ולית אנן באינון ארחין דאינון ברייתי אורחי דאורייתא נקטינן. תאנא א״ר יהודה מאן לך רב בחכמתא כדוד מלכא ושלמה מלכא בריה בהאי כתרא דאשתמודע בברייתי אלין. וסיהרא קרייה דוד מלכא צדק דהא דיליה הוא דכתיב פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה. שלמה מלכא הכי נמי ואיהו אתקרי צדק ושמשא דאתקרי בברייתי ברית איהו אקרי משפט ואינון כרסי יקרא דמלכא דכתיב צדק ומשפט מכון כסאך. צדיק וצדק הכי נמי בחד דרגא הוו. תאנא ז׳ כתרין אוקמוה תשעה אקרון ואפי׳ באינון ברייתי שבעה רקיעין אינון תשעה הוו. אר״ש עד אימתי יקרון חברייא בהני מלין. הא אנן בתר קב״ה אזלינן ואנן ידעי מלין והא אתגלי על ידן מלה דא מה דלא אתגלי לקדמאי. מכאן ולהלאה כל אינון מלין וכל אינון ברייתי סליקו להו לאינון דלא עאלו ונפקו ובגיניהון בניהון אתיין לשאלא. וכד ישאלון. יימרון חברייא ווי לדרא דר״ש בן יוחאי אסתליק מניה. אבל ת״ח מכאן ולהלאה לא יהא דרא כדרא דא. ולא אורייתא אתגלי על חברייא. ת״ח דרא בתראה דנפקו ממצרים ידעו כלא. דהא משה גלי לון כל אינון מ׳ שנין דהוו במדברא כמה דאמינא. תאנא א״ר יצחק ואף משה לא גלי דא אלא בההוא יומא דהוה סליק מן עלמא דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום בההוא יומא ממש ועכ״ד לא אמר עד דיהבו ליה רשותא דכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. וכד גלי לא אמר האזינו ישראל אלא האזינו השמים. א״ר יוסי כתיב את השירה וכי שריה אקרי. א״ר יצחק שירה ודאי מה

דף רפז עמוד ב

שירה אתמשכא ברוח הקדש מעילא לתתא אוף הכי מלין אלין אתמשכן ברוח הקדש מעילא לתתא. ובג״כ אמר משה שירה. ת״ח כולי האי אמר משה וקרא לעלאין עד לא יימא מלה דכתיב האזינו השמים. יערוף כמטר וגו׳ וכל כך למה משום כי שם יי׳ אקרא עד דיימא מלה ארעיש כלהו עלמין. תאנא בההיא שעתא דאמר משה האזינו השמים ואדברה אתרגישו עלמין. נפק קלא ואמרמשה משה אמאי את מרעיש עלמא כלא את בריה דבר נש ובגינך אתרגיש עלמא. פתח ואמר כי שם יי׳ אקרא. בההיא שעתא אשתתקו ואציתו מלוי׳:

(כאן שייך ת״ר כשחלה רשב״י וכו׳ ועיין בסוף הספר סי׳ ח״י)

השלמה מההשמטות (סימן י״ח)

תנו רבנן, כשחלה רבי שמעון בן יוחאי. עאלו קמיה ר׳ פנחס, ור׳ חייא, ור׳ אבהו. אמרו לו, מאן (דהוא) קיימא דעלמא, שכיב. אמר לון, לא בי דינא דלעילא מעיינין בדינאי, דהא אנא חזאי דלית אנא מתייהיב למלאכא ולדיינא דלעילא. דאנא לאו כשאר בני נשא. אלא האי דינא דילי, קודשא בריך הוא דייניה, ולא בי דיניה. והיינו דאמר דוד, בבעותיה קמיה (תהלים מג) שפטני אלהים וריבה ריבי. וכן שלמה אמר, (מלכים א ח) לעשות משפט עבדו, הוא בלחודוי, ולא אחרא.

דהא תנן (תנינן), כשהאדם שכיב, בי דינא דלעילא מסתכלין בדינוי, אית מנהון דנטאן לכף זכות, דאחזיין זכותא דבר נש, ואית מנהון דנטאן לכף חובה, דאחזיין חובה דבר נש. ולא נפיק איניש מן דינא, כמה דהוה בעי. אבל מאן דדאין ליה מלכא עילאה, דשליט על כולא, הוא טב, ולא יכיל איניש למהוי בההוא דינא, בר טב. מאי טעמא, דהא תנן, מכילוי דמלכא עילאה, נטי לזכותא תדיר, והוא כוליה צד דמהימנותא, ובידו לשבקא לחטאין וחובין, הדא הוא דכתיב, (תהלים קל) כי עמך הסליחה וגו׳, ולא עם אחר.

ובגין כך בעינא קמיה דהוא (יהא) ידין דינאי, ואנא אעיל תליסר אבבי לעלמא דאתי, דלא אעברו לון בר אבהתא, ולא יהא מאן דימחי בידי, ועוד דלא אתבע רשותא מנהון.

אמר רבי שמעון מלה, וחמו בי מרעיה, דלא הוה תמן. תווהו, ולא (הוה) יכיל חד מנהון למללא בפומיה, מדחילו רבה דהות עליהון. עד דהוו יתבין, סליק לון ריחין דבוסמי סגיאין, וכל חד וחד מנהון אתיישב, עד דחמו לרבי שמעון, והוה ממלל מלין, ולא הוה חמאן אחרן בר מיניה. לבתר עידן, אמר

לון רבי שמעון, חמיתון מידי. אמר ליה ר׳ פנחס, לא. אלא כולנא תווהין על דלא חמינא לך בבי מרעך זמן רב. וכד חמינא לך סליק לן ריחין דבוסמין דגנתא דעדן, ושמענא קלך ממלל, ולא ידענא מאן ממלל עמך. אמר לון, ולא שמעתון מלה אוחרנא בר מדידי. אמרו לאו. אמר לון, לית אתון חזיין למחמי סבר אפין דעתיק יומין.

אמר לון, אימא לכו מלה, תוהנא על ר׳ פנחס, דלא חמא. דאנא חמית ליה כען בההוא עלמא, לתתא מיניה מרבי אלעזר ברי. וכען שדרו בדילי מלעילא, ואחזין לי אתרא דצדיקיא לעלמא דאתי, ולא אתיישר בלבאי דוכתאי, בר עם אחיה השילוני. וברירנא דוכתאי, ואתינא, ואתו עמי תלת מאה נשמתין דצדיקיא, ועילא מנהון אדם הראשון, דהוה יתיב גבאי, והוא הוה ממלל עמי. ובעי, דלא יתגלי חוביה לכל עלמא. בר ההוא דאמר אורייתא בגיניה, ואתכסי בההוא אילנא דגנתא דעדן. ואנא אמינא ליה דהא חברייא (ס״א כבר) גלו.

אמר ההוא דגלו חברייא ביניהו טב ושפיר, אבל לשאר בני עלמא לא. מאי טעמא, דחס קודשא בריך הוא על יקריה, ולא בעא לפרסומי חוביה, אלא בההוא אילנא דאכיל מיניה. וקודשא בריך הוא גלי ליה (לי) ברזא דקודשא, לחבירנא, דלא אשתעו אינון בהדייהו ביניייהו, ולא לרווקי חברייא, ולאינון דייתון לעלמא.

והוא מלה דלא בעי כל איניש, וטעי ביה, לאו משום חובתא דחב, אלא משום יקרא דשמא עילאה, דבני נשא לא זהירין ביה, וכתיב (שמות ג) זה שמי לעולם. וייתון למשאל מה דלא צריכי לון. והיינו דכתיב, (שמות יט) פן יהרסו אל (ש״ט ע״ב) ה׳ לראות ונפל ממנו רב, (מאי ונפל ממנו רב). הרב נופל ונתפס באותו עון. הכי גזרנא, האי חברייא (ס״א חברא) דאורי שמא קדישא (לכולא), הוא נפיל (ונתפס) ואיתא בההוא חובא, יתיר מנייהו, דכתיב ונפל ממנו רב, הרב נופל ונתפס באותו עון.

קריב לגביה רבי אלעזר בריה, אמר ליה, אבא, מה אנא התם. אמר ליה (ס״א זכאה חולקך ברי, זמן סגי יהא דלא תתקבר גבאי, אבל) ברי דלא תדכר הכא אבל בההוא עלמא, דוכתא דידי ודידך ברירנא. זכאין אנן עם אינון צדיקיא, דזמינין אינון לשבחא למארי עלמא, דאינון מלאכין דמשתמשין (שמשין) דקמיה, הדא הוא דכתיב, (תהלים קמ) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. תאנא וכו׳: (כמו שיבא בדף רפ״ז שורה ח׳): (עד כאן מההשמטות)

תאנא בההוא יומא דרבי שמעון בעא לאסתלקא מן עלמא והוה מסדר מלוי. אתכנשו חבריא לבי רבי שמעון. והוו קמי רבי אלעזר בריה ורבי אבא ושאר חבריא. והוה מליא ביתא.

זקיף עינוי רבי שמעון וחמא דאתמלי ביתא. בכה רבי שמעון ואמר. בזמנא אחרא כד הוינא בבי מרעי, הוה רבי פנחס בן יאיר קמאי. ועד דברירנא דוכתאי אוריכו לי עד השתא. וכד תבנא אסחר אשא מקמאי ומעלמין לא אתפסק. ולא הוה עאל בר נש אלא ברשותא. והשתא חמינא דאתפסק והא אתמלי ביתא. עד דהוו יתבי. פתח עינוי רבי שמעון וחמא מה דחמא ואסחר אשא בביתא. נפקו כלהו ואשתארו רבי אלעזר בריה ורבי אבא. ושאר חבריא יתבו אבראי. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, פוק חזי אי הכא רבי יצחק דאנא מערבנא ליה. אימא ליה דיסדר מלוי ויתיב לגבאי זכאה חולקיה.

קם רבי שמעון ויתיב וחייך וחדי. אמר אן אנון חבריא. קם רבי אלעזר ואעיל לון ויתבו קמיה. זקיף ידוי רבי שמעון ומצלי צלותא והוה חדי ואמר. אנון חבריא דאשתכחו בבי אדרא יזדמנון הכא. נפקו כלהו ואשתארו רבי אלעזר בריה ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חייא. אדהכי עאל רבי יצחק. אמר ליה רבי שמעון כמה יאות חולקך כמה חידו בעי לאתוספא לך בהאי יומא. יתיב רבי אבא בתר כתפוי ורבי אלעזר קמיה.

אמר רבי שמעון הא השתא שעתא דרעותא הוא. ואנא בעינא למיעל בלא כסופא לעלמא דאתי. והא מלין קדישין דלא גליאן עד השתא, בעינא לגלאה קמי שכינתא, דלא יימרון דהא בגריעותא אסתלקנא מעלמא. ועד כען טמירן הוו בלבאי, למיעל בהו לעלמא דאתי. וכך אסדרנא לכו, רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר ברי ילעי, ושאר חברייא ירחשון בלבייהו. קם רבי אבא מבתר כתפוי. ויתיב רבי אלעזר בריה קמיה, אמר ליה קום ברי, דהא אחרא יתיב בההוא אתר, קם רבי אלעזר.

אתעטף רבי שמעון, ויתיב. פתח ואמר, (תהלים קטו) לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה. לא המתים יהללו יה, הכי הוא ודאי, אינון דאקרון מתים, דהא קודשא בריך הוא חי אקרי, והוא שארי בין אינון דאקרון חיים, ולא עם אינון דאקרון מתים. וסופיה דקרא כתיב, ולא כל יורדי דומה, וכל אינון דנחתין לדומה, בגיהנם ישתארון. שאני אינון דאקרון חיים, דהא קודשא בריך הוא בעי ביקריהון.

אמר רבי שמעון, כמה שניא שעתא

דף רפח עמוד א

דא מאדרא. דבאדרא אזדמן קודשא בריך הוא ורתיכוי. והשתא, הא קודשא בריך הוא היכי (הכא), ואתי עם אינון צדיקייא דבגנתא דעדן, מה דלא אערעו באדרא. וקודשא בריך הוא בעי ביקריהון דצדיקייא יתיר מיקרא דיליה, כמה דכתיב בירבעם, דהוה מקטר ומפלח לעבודה זרה, וקודשא בריך הוא אוריך ליה. וכיון דאושיט ידיה לקבלי דעדו נביאה, אתייבש ידיה, דכתיב, (מלכים א יג) ותיבש ידו וגו׳. ועל דפלח לעבודה זרה לא כתיב, אלא על דאושיט ידיה לעדו נביאה. והשתא קודשא בריך הוא בעי ביקרא דילן, וכלהו אתאן עמיה.

אמר, הא רב המנונא סבא הכא, וסחרניה ע׳ צדיקי גליפן בעיטרין, מנהרין כל חד וחד מזיהרא דזיוא דעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין. והוא אתי למשמע בחדוותא, אלין מלין דאנא אימא. עד דהוה יתיב, אמר, הא רבי פנחס בן יאיר הכא, אתקינו דוכתיה, אזדעזעו חברייא דהוו תמן, וקמו ויתבו בשיפולי ביתא. ורבי אלעזר ורבי אבא, אשתארו קמיה (נ״א עמיה) דרבי שמעון. אמר רבי שמעון, באדרא אשתכחנא דכל חברייא הוו אמרי, ואנא עמהון. השתא אימא אנא בלחודאי, וכלהו צייתין למלולי, עלאין ותתאין. זכאה חולקי יומא דין.

פתח רבי שמעון ואמר, (שיר השירים ז) אני לדודי ועלי תשוקתו. כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא, בחד קטירא אתקטרנא ביה בקודשא בריך הוא, ובגין כך השתא ועלי תשוקתו. דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה, אתו למשמע בחדוה, מלין סתימין, ושבחא דעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, פריש ואתפרש מכלא, ולא פריש, דהא כלא ביה מתדבק, והוא מתדבק בכלא הוא כלא.

עתיקא דכל עתיקין, סתימא דכל סתימין, אתתקן ולא אתתקן. אתתקן, בגין לקיימא כלא. ולא אתתקן, בגין דלא שכיח.

כד אתתקן, אפיק ט׳ נהורין, דלהטין מניה, מתקנוי. ואינון נהורין מניה, מתנהרין ומתלהטין, ואזלין ומתפשטין לכל עיבר. כבוצינא דאתפשטין (דמתפשטין) מניה נהורין לכל עיבר. ואינון נהורין דמתפשטין, כד יקרבון למנדע לון, לא שכיח אלא בוצינא בלחודוי. כך הוא עתיקא קדישא, (הוא) בוצינא עלאה, סתימא דכל סתימין. ולא שכיח בר אינון נהורין דמתפשטן, דמתגליין, וטמירן. ואינון אקרון שמא קדישא. ובגין כך כלא חד.

ומה דאמרי חברנא בספרי קדמאי, דאינון דרגין דאתבריאו, ועתיקא קדישא אתגלי בהו, בכל חד וחד. משום דאינון תקונין דעתיקא קדישא. לאו השתא עידנא להני מלין דהא אמינא לון באדרא קדישא. וחמינא מה דלא ידענא הכי, ועד השתא אסתים בלבאי מלה. והשתא אנא בלחודאי אסהידנא קמי מלכא קדישא, וכל הני זכאי קשוט דאתו למשמע מלין אלין.

גולגלתא דרישא חוורא, לאו ביה שירותא וסיומא. קולטרא דקטפוי, אתפשט ואתנהיר, ומניה ירתון צדיקייא ד׳ מאה עלמין דכסופין לעלמא דאתי. מהאי קולטרא דקטפא, דהיא גולגלתא חוורא, נטיף טלא כל יומא, לההוא זעיר אנפין, לאתר דאתקרי שמים, וביה זמינין מיתייא לאחייא לזמנא דאתי. דכתיב, (בראשית כז) ויתן לך האלהים מטל השמים. ואתמלייא רישיה, ומההוא זעיר אפין, נטיף לחקל תפוחין. וכל חקל תפוחין, נהירין מההוא טלא. האי עתיקא קדישא טמיר וגניז. וחכמתא עלאה סתימאה, בההוא גולגלתא משתכח, ודאי בהאי עתיקא, לא אתגלייא אלא רישא בלחודוי, בגין דאיהו רישא לכל רישא. חכמתא עלאה, דאיהי רישא, ביה סתים, ואקרי מוחא עלאה. מוחא סתימא. מוחא דשכיך ושקיט. ולית דידע ליה, בר איהו.

דף רפח עמוד ב

תלת רישין אתגלפן, דא, לגו מן דא. ודא, לעילא מן דא. רישא חדא, חכמתא סתימאה, דאתכסייא, ולאו מתפתחא. וחכמתא דא סתימאה, רישא לכל (רישי) רישיה, דשאר חכמות. (בראשית קמ״ז ע״א) רישא עלאה, עתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין. רישא דכל רישא, (דף רפ״ח ע״ב) רישא דלאו רישא. ולא ידע, ולא אתידע, מה דהוי ברישא דא, דלא אתדבק (לא) בחכמתא, ולא בסוכלתנו. ועל האי אקרי, (במדבר כד) ברח לך אל מקומך. (יחזקאל א) והחיות רצוא ושוב.

ובגין כך עתיקא קדישא אקרי אין. דביה תלייא אין. וכל אינון שערי, וכל אינון נימין, ממוחא סתימאה נפקין. (תליין) וכלהו שעיעין, (ס״א יתבין) בשקולא. ולא אתחזי קדלא. כלא הוא, בגין דהאי עתיקא קדישא בחד הוי. כלא בחידו, ולא שניא מרחמי לעלמין. בתלת עשר מכילן דרחמין אשתכח. בגין דהאי חכמתא סתימאה דביה, מתפרש תלת זמנין לארבע ארבע. והוא עתיקא, כליל לון, ושליט (לון) על כלא.

חד ארחא דנהיר בפלגותא דשערי דנפקי ממוחא, הוא ארחא דנהירין ביה צדיקייא לעלמא דאתי, דכתיב (משלי ד) וארח צדיקים כאור נוגה וגו׳. ועל דא כתיב, (ישעיה נח) אז תתענג על יי׳. ומהאי ארחא מתנהרין כל שאר ארחין, דתליין בזעיר אנפין.

האי עתיקא סבא דסבין, כתרא עלאה, לעילא. דמתעטרין ביה כל עטרין, וכתרין, מתנהרין. וכל שאר בוצינין מניה מתלהטין (ומתנהרן). והוא, הוא בוצינא עלאה, טמירא דלא אתידע. (וכל שאר בוצינין מניה מתלהטין ומתנהרין) האי עתיקא אשתכח בתלת רישין, וכלילן בחד רישא. וההוא (נ״א והוא) רישא עלאה, לעילא לעילא. ובגין דעתיקא קדישא אתרשים בתלת, אוף הכי כל שאר בוצינין דנהרין מניה, כלילן בתלת. עוד, עתיקא אתרשים בתרין. כללא דעתיקא בתרין. הוא כתרא עלאה דכל עלאין, רישא דכל רישי. וההוא דהוי לעילא מן דא, דלא אתידע. כך כל שאר בוצינין, סתימין בתרין. עוד עתיקא קדישא אתרשים ואסתים בחד, והוא חד, וכלא הוא חד. כך כל שאר בוצינין, מתקדשין, מתקשרין, ומתהדרין בחד, ואינון חד.

מצחא דאתגלי בעתיקא קדישא, רצון אקרי, דהא רישא עלאה דא סתים לעילא, דלא אתידע פשיט חד טורנא בסימא, יאה, דאתכליל במצחא. ובגין דאיהו (נ״א דההוא) רעוא דכל רעוין, אתתקן במצחא, ואתגלייא בבוסיטא (ס״א אתגליף בפסיטא), האי מצחא אקרי רצון.

וכד רצון דא אתגלייא, רעוא דרעוין אשתכח בכלהו עלמין, וכל צלותין דלתתא מתקבלין, ומתנהרין אנפוי דזעיר אנפין, וכלא ברחמי אשתכח, וכל דינין אתטמרן ואתכפיין.

בשבתא בשעתא דצלותא דמנחה, דהוא עידן דכל דינין מתערין, אתגלייא האי מצחא, ואתכפיין כל דינין, ואשתכחו רחמין בכלהו עלמין. ובגין כך אשתכח שבת בלא דינא, לא לעילא ולא לתתא. ואפילו אשא דגיהנם אשתקע (ס״א אשתכך) באתריה, ונייחין חייביא. ועל דא אתוסף נשמתא דחדו בשבתא.

ובעי בר נש למחדי בתלת סעודתי דשבתא, דהא כל מהימנותא, וכל כללא דמהימנותא, ביה אשתכח, ובעי בר נש לסדרא פתורא, ולמיכל תלת סעודתי דמהימנותא, ולמחדי בהו.

אמר רבי שמעון, אסהדנא עלי לכל אלין דהכא, דהא מן יומאי לא בטילנא אלין ג׳ סעודתי, ובגיניהון לא אצטריכנא לתעניתא בשבתא. ואפילו ביומי אחריני לא אצטריכנא, כל שכן בשבתא. דמאן דזכי בהו, זכי למהימנותא שלימתא. חד, סעודתא דמטרוניתא. וחד, סעודתא דמלכא קדישא. וחד, סעודתא דעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין. ובההוא עלמא יזכי בהו לאלין. האי רצון כד אתגלייא, כל דינין אתכפיין משולשליהון.

תקונא דעתיקא קדישא אתתקן בתקונא חד, כללא דכל תקונין. והיא חכמה עלאה, סתימאה. כללא דכל שאר, והאי אקרי עדן עלאה סתימא. והוא מוחא דעתיקא קדישא. והאי מוחא אתפשט לכל עיבר, מניה אתפשט עדן אחרא. ומהאי עדן אתגלף.

דף רפט עמוד א

וההוא רישא סתימא דברישא דעתיקא דלא אתידע, כד פשיט חד טורנא (ס״א גוונא), דהוה מתתקן לאתנהרא, בטש בהאי מוחא (נ״א מצחא), ואתגלף, ואתנהיר בכמה נהירין, ואפיק וארשים כבוסיטא דא, בהאי מצחא. ואתרשים ביה חד נהורא, דאקרי רצון. והאי רצון אתפשט לתתא בדיקנא, עד ההוא אתר דמתישבא בדיקנא, ואקרי חסד עלאה. ודא איהו נוצר חסד. ובהאי רצון כד אתגלייא, מסתכלין מארי דדינא ומתכפיין.

עינוי דרישא דעתיקא קדישא, תרין בחד שקילן. דאשגחין תדירא, ולא נאים. דכתיב, (תהלים קכא) לא ינום ולא יישן שומר ישראל, ישראל קדישא, בגין כך לא אית ליה גבינין על עינא, ולא כסותא.

ההוא מוחא אתגליף ונהר בתלת חוורין דעילא (נ״א דעינא), בחוורא חדא מסתחיין עינין דזעיר אנפין, דכתיב, (שיר השירים ה) רוחצות בחלב. דהוא (נ״א בההוא) חוורא קדמאה. ושאר חוורין אסתחיין ונהרין לשאר בוצינין. מוחא אקרי נביעא דברכתא, נביעא דכל ברכאן מניה אשתכחו. ובגין דהאי מוחא להיט בג׳ חוורין דעינא, בעינא תלא ביה ברכתא, דכתיב, (משלי כב) טוב עין הוא יבורך, דהא במוחא תליין חוורו דעינא. האי עינא כד אשגח בזעיר אנפין, (עלמין) (ס״א אתנהרן אנפין כלהו בחדו) אנהרן כלהו בחדו. עינא דא, הוא כלא ימינא, לית ביה שמאלא. עיינין דתתא, ימינא ושמאלא, תרי, בתרי גוונין.

בצניעותא דספרא אוליפנא, דהא י׳ עלאה, י׳ תתאה. ה׳ עלאה, ה׳ תתאה. ו׳ עלאה, ו׳ תתאה. כל אלין עלאין, בעתיקא תליין. תתאין, בזעיר אנפין אינון. לאו תליין, אלא אינון ממש. ובעתיקא קדישא תליין. דהא שמא דעתיקא אתכסייא מכלא, ולא אשתכח. אבל אלין אתוון דתליין בעתיקא. בגין דיתקיימון אינון דלתתא. דאי לאו הכי לא יתקיימון.

ובגין כך, שמא קדישא סתים וגלייא. ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא, סתימא דכלא. וההוא (אתגלייא בגיניה דתלייא) (ס״א דאתגלי בגיניה דההוא דאתגלייא) (דתלייא) בזעיר אפין. ובגין כך, כל ברכאן בעיין סתים וגלייא. אלין אתוון סתימן דתליין (בעתיקא קדישא. תליין, אמאי תליין (תליא) י׳ לקיימא י׳ דלתתא (ס״א ודאי בגולגלתא במצחא בעיינין תליא י׳ (ס״א אמאי) אמא תליא לקיימא לי׳ דלתתא)) חוטמא, בהאי חוטמא, בנוקבא דפרדשקא דביה, נשיב רוחא דחיי לזעיר אפין. ובהאי חוטמא, בנוקבא דפרדשקא, תלייא ה׳, לקיימא ה׳ אחרא דלתתא. ודא רוחא נפיק ממוחא סתימאה, ואקרי רוחא דחיי. ובהאי רוחא, זמינין למנדע חכמתא, בזמנא דמלכא משיחא. דכתיב, (ישעיה יא) ונחה עליו רוח יי׳ רוח חכמה ובינה וגו׳. האי חוטמא, חיין מכל סטרין, חדו שלימא. נחת רוח. אסוותא. בחוטמא דזעיר אנפין (כמה דאוקימנא) כתיב, (שמואל ב כב) עלה עשן באפו וגו׳. והכא כתיב (ישעיה מח) ותהלתי אחטם לך.

ובספרא דאגדתא, דבי רב ייבא סבא, אוקים, ה׳ בפומא, והכא לא מתקיימא הכי, ולא אצטרפא (ס״א אצטריכנא), אף על גב דבחד סלקא, אלא בה׳ דינא תליא, ודינא בחוטמא תליא, דכתיב עלה עשן באפו. ואי תימא, הא כתיב ואש מפיו תאכל. עקרא דרוגזא בחוטמא תליא.

כל תקונין דעתיקא קדישא, במוחא שקיט וסתים מתתקנן. וכל תקונין דזעיר אנפין, בחכמה תתאה מתתקנן. דכתיב, (תהלים קד) כלם בחכמה עשית, וה׳ כללא דכלא ודאי. מה בין ה׳ לה׳. ה׳ דהכא, דינא אתער מנה. ודהכא רחמי גו רחמי.

דף רפט עמוד ב

בדיקנא דעתיקא קדישא, תליא כל יקירו דכלא. מזלא דכלא אקרי. מהאי דיקנא, מזלא יקירותא (נ״א מהאי מזלא יקירא) (ממזלא יקירא) דכל יקירין, מזלי עלאי ותתאי. כלהו משגיחין להההוא מזלא. בהאי מזלא תלייא חיי דכלא, מזוני דכלא. בהאי מזלא תליין שמיא וארעא. גשמין דרעוא. בהאי מזלא, אשגחותא דכלא. בהאי מזלא תליין כל חיילין עלאין ותתאין.

תלת עשר נביעין, דמשחא דרבותא טבא, תליין בדיקנא דמזלא יקירא דא. וכלהו נפקין לזעיר אנפין. לא תימא כלהו, אלא תשעה מנייהו, משתכחן בזעיר אנפין, לאכפייא דינין. (וכד) האי מזלא, תלייא בשקולא עד טבורא. כל קדושי קדושין דקדושא ביה תליין. בהאי מזלא, פשיט פשיטותא דקוטרא עלאה. ההוא רישא דכל רישין, דלא אתידע, ולא אשתמודע, ולא ידעין עלאין ותתאין. בגין כך כלא בהאי מזלא תלייא.

בדיקנא דא, ג׳ רישין דאמינא, מתפשטן. וכלהו מתחברן בהאי מזלא, ומשתכחין ביה. ובגין כך, כל יקירו דיקירותא, בהאי מזלא תלייא. כל אלין אתוון דתליין בהאי עתיקא, כולהו תליין בהאי דיקנא, ומתחברן בהאי מזלא, ותליין ביה, לקיימא אתוון אחרנין. דאלמלי לא סליק אלין אתוון בעתיקא, לא קיימין אלין אחרנין. ובגין כך אמר משה כד אצטריך, יי׳ יי׳, תרי זימנא (זימני), ופסיק טעמא בגווייהו. דהא במזלא תלייא כלא. מהאי מזלא, מתכספי עלאי ותתאי, ומתכפיין קמיה. זכאה חולקיה מאן דזכי להאי.

האי עתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, לא אדכר, ולא אשתכח. ובגין דאיהו רישא עלאה לכל עלאין, לא אדכר, בר רישא חדא, בלא גופא, לקיימא כלא.

והאי (נ״א דכל סתימין (ס״א בגין דאיהו) רישא (עלאה) עלאין לכל עלאין, לא אדכר, אלא רישא חדא, בלא גופא, לקיימא כלא. והוא) טמיר וסתים וגניז מכלא, תקונוי אתתקנן, בההוא מוחא סתימאה דכלא, דאתפשט ואתתקן כלא ונפיק חסד עלאה, וחסד עלאה אתפשט ואתקן ואתכליל כלא במוחא סתימאה דא. כד אתתקן חוורא דא בנהירו דא, בטש מאן דבטש, בהאי מוחא ואתנהיר, ותלייא ממזלא יקירא מוחא אחרא, דאתפשט ונהיר לתלתין ותרין שבילין. כד אתנהיר נהיר ממזלא יקירא. אתנהירו ג׳ רישין עלאין, תרין רישין, וחד דכליל לון. ובמזלא תליין, ואתכלילן ביה.

מכאן שארי לאתגלייא יקירו דדיקנא, דאיהו מזלא סתימאה. ואינון מתתקנן (ביה), כמה דעתיקא קדישא תלת רישין מתעטרין ביה, הכי כלא בתלת רישין. וכד אתנהרן, תליין כלהו דא בדא בתלת רישין, תרין מתרין סטרין, וחד דכליל לון.

ואי תימא, מאן עתיקא קדישא. תא חזי, לעילא לעילא, אית דלא אתידע, ולא אשתמודע, ולא אתרשים, והוא כליל כלא, ותרין רישין ביה כלילן (ס״א תליין). וכדין כלא (חדא) הכי אתתקן. וההוא לאו במניינא, ולא בכללא ולא בחושבן אלא ברעותא דלבא, על דא אתמר, (תהלים לט) אמרתי אשמרה דרכי מחטא בלשוני.

אתר דשירותא אשתכח, מעתיקא קדישא, דאתנהיר ממזלא, הוא נהירו דחכמתא, דאתפשט לתלתין ותרין עיבר. ונפקא מההוא מוחא סתימאה, מנהירו דביה. ומה דעתיקא קדישא נהיר בקדמיתא (ס״א בחכמתא), דא היא. ושירותא ממה דאתגלייא (הוי), ואתעביד לתלת רישין, ורישא חדא כליל לון.

ואלין תלת מתפשטן לזעיר אנפין, ומאלין נהרין כלא.

אתגליף האי חכמתא, ואפיק חד נהרא, דנגיד ונפיק לאשקאה גנתא ועייל (נ״א ועיילן) ברישא דזעיר אנפין, ואתעביד חד מוחא ומתמן אתמשיך ונגיד בכל גופא, ואשקי כל אינון נטיעאן. הדא הוא דכתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו׳.

תו אתגליף האי חכמתא, ואתמשך ועייל ברישא דזעיר אנפין, ואתעביד מוחא אחרא (ההוא אחרא). ההוא נהירו דאתמשכא מניה אלין תרין משיכן אתגליפו, מתחברן בחד רישא דעמיקא דבירא, דכתיב, (משלי ג) בדעתו תהומות נבקעו. ועייל ברישא דזעיר אנפין, ואתעביד מוחא אחרא, ומתמן אתמשיך ועייל לגו גופא, ומלייא כל אינון אדרין ואכסדרין דגופא. הדא הוא דכתיב, (משלי כד) ובדעת חדרים ימלאו.

דף רצ עמוד א

ואלין נהרין, מנהירו דההוא מוחא עלאה סתימאה, דנהיר במזלא (עתיקא קדישא). וכלא דא בדא תליין. ואתקשר דא בדא, ודא בדא, עד דישתמודע דכלא חד, וכלא הוא עתיקא, ולא אתפרש מניה כלום. אלין תלת נהורין, נהרין לתלת אחרנין, דאקרון אבהן. ואלין נהרין לבנין. וכלא נהיר מאתר חד. כד אתגלייא האי עתיקא, רעווא דרעוון, כלא נהיר וכלא אשתכח בחדו שלימתא.

האי חכמתא אקרי עדן, והאי עדן אתמשך מעדן עלאה, סתימאה דכל סתימין. ומהאי עדן, אקרי שירותא. דבעתיקא לא אקרי, ולא הוי שירותא וסיומא. ובגין דלא הוי ביה שירותא וסיומא, לא אקרי אתה. בגין דאתכסייא ולא אתגלייא. ואקרי הוא. ומאתר דשירותא אשתכח אקרי אתה, ואקרי אב. דכתיב, (ישעיה סג) כי אתה אבינו.

באגדתא דבי רב ייבא סבא, כללא דכלא, זעיר אנפין אקרי אתה. עתיקא קדישא דאתכסייא, אקרי הוא. ושפיר. והשתא קרינן באתר דא דשירותא אשתכח, אתה. אף על גב דאתכסייא, מניה הוי שירותא, ואקרי אב. והוא אב לאבהן. והאי אב נפיק מעתיקא קדישא, דכתיב (איוב כח יב ק=זהר חלק ג רצ א) והחכמה מאין תמצא. ובגין כך לא אשתמודע.

תא חזי, כתיב (איוב כח) אלהים הבין דרכה, דרכה ממש. אבל והוא ידע את מקומה, מקומה ממש. וכל שכן דרכה. (מקומה ממש. ולא דרכה. מקומה ממש. וכל שכן דרכה.) וכל שכן ההוא חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא.

האי חכמה שירותא דכלא, מניה מתפשטן תלתין ותרין שבילין. (שבילין ולא ארחין) ואורייתא בהו אתכלילת בעשרין ותרין אתוון, ועשר אמירן. האי חכמה אב לאבהן. ובהאי חכמה, שירותא וסיומא אשתכח. ובגין דא, חכמה עלאה חכמה תתאה. כד אתפשט חכמה, אקרי אב לאבהן. כלא לא אתכליל אלא בהאי. (ס״א כד מתפשטן חכמות, אתקרי אב לאבהן. כלא לא אתכליל אלא בהאי) דכתיב, (תהלים קד) כלם בחכמה עשית.

זקף רבי שמעון ידוי, וחדי, אמר, ודאי עידן הוא לגלאה, וכלא אצטריך בשעתא דא. תאנא, בשעתא דעתיקא קדישא, סתימאה דכל סתימין, בעא לאתקנא כלא, אתקין כעין דכר ונוקבא. באתר דאתכלילו דכר ונוקבא לא אתקיימו, אלא בקיומא אחרא (ס״א כעין דכר) (אלא בדכר) דדכר ונוקבא. והאי חכמה כללא דכלא, כד נפקא ואתנהיר מעתיקא קדישא, לא אתנהיר אלא בדכר ונוקבא. דהאי חכמה אתפשט, ואפיק מיניה בינה, ואשתכח דכר ונוקבא. הוא, חכמה אב. בינה אם. חכמה ובינה, בחד מתקלא אתקלו, דכר ונוקבא. ובגינייהו כלא אתקיים בדכר ונוקבא, דאלמלא האי, לא מתקיימין.

שירותא דא אב לכלא, אב לכלהו אבהן, אתחברו דא בדא, ונהירו דא בדא. (חכמה אב. בינה אם. (משלי ב) כי אם לבינה תקרא) כד אתחברו, אולידו, ואתפשטת מהימנותא. באגדתא דבי רב ייבא סבא, הכי תאני, מהו בינה. אלא כד אתחבר דא בדא, יו״ד בה״א, אתעברת, ואפיקת בן, ואולידת. ובגין כך, בינה אקרי, בן י״ה, שלימותא דכלא. אשתכחו תרווייהו דמתחברן, ובן בגווייהו. כללא דכלא. בתקונייהו אשתכח שלימותא (נ״א בן י״ה, תרווייהו דמתחברן, ובן בגווייהו. בתקונייהו אשתכחו שלימותא דכלא כללא) דכלא, אב ואם. בן ובת.

מלין אלין, לא אתייהבו לגלאה, בר לקדישי עליונין, דעאלו ונפקו, וידעין ארחוי דקודשא בריך הוא, דלא סטאן בהו לימינא ולשמאלא. דכתיב, (הושע יד) כי ישרים דרכי יי׳ וצדיקים ילכו בם וגו׳. זכאה חולקיה, דמאן דזכי למנדע אורחוי, ולא סטי, ולא יטעי בהו. דמלין אלין סתימין אינון וקדישי עליונין נהירין בהו, כמאן דנהיר מנהירו דבוצינא. לא אתמסרו מלין אלין, אלא למאן דעאל ונפיק. דמאן דלא עאל ונפק, טב ליה דלא אברי. דהא גליא קמי עתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, דמלין אלין נהרין בלבאי, באשלמותא דרחימותא ודחילו דקודשא בריך הוא. ואלין בני דהכא, ידענא בהו דהא עאלו ונפקו, ואתנהירן באלין מלין, ולא בכלהו. והשתא אתנהירו בשלימותא כמה דאצטריך. זכאה חולקי עמהון, בההוא עלמא.

דף רצ עמוד ב

אמר רבי שמעון, כל מה דאמינא דעתיקא קדישא. וכל מה דאמינא דזעיר אנפין. כלא חד, כלא הוא חד מלה. לא (דף ר״צ ע״ב) תלייא ביה פירודא. בריך הוא בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין. תא חזי, שירותא דא דאקרי אב, אתכליל ביו״ד, דתלייא ממזלא קדישא. ובגין כך, יו״ד כליל אתוון אחרנין. י׳ סתימא דכל אתוון אחרן. י׳ רישא וסיפא דכלא.

וההוא נהר דנגיד ונפיק, אקרי עלמא דאתי, דאתי תדיר ולא פסיק. והאי הוא עדונא דצדיקיא, לזכאה להאי עלמא דאתי, דאשקי תדיר לגנתא, ולא פסיק. עליה כתיב (ישעיה נח) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. וההוא עלמא דאתי, אברי ביו״ד, הדא הוא דכתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. י׳ כליל תרין אתוון ו״ד. באגדתא דבי רב ייבא סבא תנינן, אמאי ו״ד כלילן ביו״ד. אלא נטיעה דגנתא (ס״א ודאי) דא, אקרי ו׳. אית גנתא אחרא, דאיהי ד׳. ומהאי ו׳, אשתקייא ד׳. (דאיהי ארבעה ראשים) והיינו רזא דכתיב, ונהר יוצא מעדן וגו׳. מאי עדן. דא חכמה עלאה, ודא י׳. להשקות. את הגן, דא הוא ו׳. ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, דא הוא ד׳, וכלא כליל ביו״ד.

ובגין כך, אקרי אב לכלא. אב לאבהן. שירותא דכלא, (אקרי) ביתא דכלא, דכתיב, (משלי כד) בחכמה יבנה בית. (מהאי י׳ שירותא וסיומא דכלא) וכתיב, (תהלים קד) כלם בחכמה עשית. באתריה, לא אתגלייא, ולא אתידע. מדאתחבר באימא אתרמיז באימא ובגין כך אימא כללא דכלא, בה אתידע ובה אתרמיז, שירותא וסיומא דכלא. (חכמה אקרי) דבה סתים כלא.

כללא דכלא, שמא קדישא. עד השתא רמיזנא, ולא אמינא כל אלין יומין. והאידנא מתגלפין סטרין, י׳, כליל בהאי חכמה. ה׳ דא אימא, וקרינן בינה. ו״ה, אלין תרין בנין, דמתעטרן מאימא. והא תנינן, דבינה אתכליל מכלא. יו״ד דמתחברא באימא, ומפקין ב״ן. והיינו בינה, א״ב וא״ם דאינון י״ה, בן בגווייהו.

השתא אית לאסתכלא, בינה, ואקרי תבונה, אמאי אקרי תבונה, ולא בינה. אלא תבונה אקרי, בשעתא דינקא לתרין בנין, ב״ן וב״ת, דאינון ו״ה, וההיא שעתא אקרי תבונה. דכלא כליל באלין אתוון, ב״ן וב״ת, אינון ו״ה. וכלא חד כללא, והיינו תבונה.

בספרא דרב המנונא סבא אמר, דשלמה מלכא, תקונא קדמאה דגלי ואמר, (שיר השירים א) הנך יפה רעיתי מהאי הוא. ותקונא תניינא, אקרי כלה, דאיהי נוקבא דלתתא. ואינון דאמרי, דתרווייהו להאי נוקבא דלתתא אינון, לאו הכי. דה״א קדמאה לא אקרי כלה. וה״א בתראה, אקרי כלה, לזמנין (ידיעין) ידיעין (לזמנין סגיאין). דהא זמנין סגיאין אינון, דדכורא לא אתחבר עמה, ואסתלק מינה. בההוא זמנא כתיב, (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. בשעתא דאתדכאת נוקבא, ודכורא בעי לאתחברא עמה, כדין אקרי כל״ה. ככל״ה ממש אתייא. (אבל) האי אימא, לא אפסיק רעותא דתרווייהו לעלמין, בחד נפקין, בחד שריין. לא אפסיק דא מן דא, ולא אסתלק דא מן דא. ובגין כך כתיב ונהר יצא מעדן, יוצא תדיר, ולא אפסיק. הדא הוא דכתיב, וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ובגין כך כתיב רעיתי, ברעותא דאחוה שריין, באחדותא שלימותא (שלימתא). אבל הכא אקרי כלה, דכד אתא דכורא לאתחברא עמה, היא כלה, ככלה איהי אתייא ממש.

ובגין כך, תרי (ויחי רמ״ב) תקונין דנוקבי פריש שלמה. תקונא דקדמיתא סתימא, בגין דאיהי סתימא. ותקונא תניינא פריש יתיר, ולא סתים כולי האי. ולבתר תליא כל שבחא בההיא דלעילא. דכתיב, (שיר השירים ו) אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה. ובגין דאיהי אימא מתעטרא בעטרא דכלה, ורעותא דיו״ד לא אפסיק מנה לעלמין, אתיהיב ברשותה כל חירו דעבדין. כל חירו דכלא. כל חירו דחייביא, לדכאה לכלא. דכתיב, (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם. וכתיב (ויקרא כח) וקדשתם את שנת החמשים שנה יובל היא. מאי יובל. כמה דאת אמר (ירמיה יז) ועל יובל ישלח שרשיו. משום ההוא נהר דאתי ונגיד ונפיק, ואתי תדיר, ולא פסיק.

דף רצא עמוד א

כתיב

(משלי ב) כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך. כיון דאמר כי אם לבינה תקרא, אמאי לתבונה. אלא כלא כמה דאמינא. הי מנייהו עלאה. בינה עלאה מתבונה. בינה אב ואם ובן. י״ה: אב ואם, ובן בגווייהו. תבונה: כלא כללא דבנין, בן ובת, ו״ה. ולא אשתכח אב ואם, אלא באימא דאימא ודאי (ס״א בבינה. ובתבונה ודאי אימא) רביעא עלייהו, ולא אתגלייא. אשתכח דכללא דתרין בנין, אקרי תבונה. וכללא דאב אם ובן, אקרי בינה. וכד בעי לאכללא כלא, בהאי אתכליל.

והאי אב ואם ובן, אקרון חכמה בינה ודעת. בגין דהאי בן נטיל סימנין דאבוי ואמיה, אקרי דעת, דהוא סהדותא דתרווייהו. והאי בן, אקרי בוכרא. דכתיב, (שמות ד) בני בכורי ישראל. ובגין דאקרי בוכרא, נטיל תרין חולקין. וכד אתרבי בעטרוי, נטיל תלת חולקין. ובין כך ובין כך, תרין חולקין, ותלת חולקין כלא חד מלה. והאי והאי הכי (ס״א חד) הוי, ירותא דאבוי ואמיה ירית. מאי ירותא דא. אחסנתא דאבוי ואימיה, ותרין עטרין דהוו גניזין בגווייהו, ואחסינו לבן דא. מסטרא דאבוי,

הוה גניז בגוויה חד עטרא, דאקרי חסד. ומסטרא דאימא, חד עטרא דאקרי גבורה. וכלהו מתעטרין ברישיה, ואחיד לון. וכד נהרין אלין אב ואם עליה, כלהו אקרון תפילין דרישא. וכלא נטיל בן דא, וירית כלא, ואתפשט בכל גופא. והאי בן יהיב לברתא. וברתא מניה אתזן. ועל כל פנים מכאן, ברא ירית ולא ברתא. ברא ירית לאבוי ולאמיה ולא ברתא. ומניה אתזן ברתא. כמה דכתיב, (דניאל ד) ומזון לכלא ביה. (ואי תימא כל האי והאי אקרון צדיק וצדק בחד אינון וחד כלא).

הני אב ואם, כלילן ומתחברן דא בדא. ואב טמיר יתיר. וכלא אחיד מעתיקא קדישא, ותליא ממזלא קדישא, יקירו (יקירא) דכל יקירין. ואלין אב ואם, מתקנין ביתא, כמה דאמינא דכתיב, (משלי כד) בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. וכתיב (משלי כב) כי נעים כי תשמרם בבטנך. (הני כללא דכלא, כמה דאמינא ותליין ממזלא קדישא יקירא).

אמר רבי שמעון, באדרא לא גלינא כלא. וכל הני מלין, טמירין בלבאי הוו עד השתא, ובעינא לאטמרא לון לעלמא דאתי, משום דתמן שאלתא שאיל לנא, כמה דכתיב, (ישעיה לג) והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמה ודעת וגו׳, וחכמה בעיין מיני, והשתא רעותא דקודשא בריך הוא בהאי, הא בלא כסופא איעול קמי פלטרוי.

כתיב (שמואל א ב) כי אל דעות יי׳. דעות ודאי. הוא הדעת. בדעת כל פלטרי אתמליין. דכתיב, ובדעת חדרים ימלאו. (בגין כך) דעת אחרא לא אתגליא, דהא טמירא אזיל בגוויה, ואתכליל ביה. דעת נהיר במוחין, ואתפשט במוחא כלא. (במוחא, בגופא כלא, כי אל דעות יי׳)

בספרא דאגדתא תנינן, כי אל דעות יי׳, אל תקרי דעות, אלא עדות. דהוא סהדותא דכלא, סהדותא דתרין חולקין, כמה דאת אמר (תהלים עח) ויקם עדות ביעקב. ואף על גב דהאי מלה, אוקמוה בספרא דצניעותא בגוונא אחרא. התם באתריה שלים, הכא כלא שפיר, וכלא הוי, כד אסתים מלה.

האי אב ואם, כלהו בהו כלילן, כלא בהו סתימן, ואינון סתימן במזלא קדישא, עתיקא דכל עתיקין. ביה סתימן. ביה כלילן. כלא הוא, כלא הוי. בריך הוא, בריך שמיה, לעלם ולעלמי עלמין.

דף רצא עמוד ב

כל מלין דאדרא יאות, וכלהו מלין קדישין, מלין דלא סטאן לימינא ולשמאלא, כלהו מלין דסתימין, ואתגליין לאינון דעאלו ונפקו, וכלא הכי הוא. ועד השתא הוו מתכסיין אלין מלין דדחילנא לגלאה, והשתא אתגליין. וגלי קמי (מלכא) עתיקא קדישא, דהא לא ליקרא דילי ודבית אבא עבידנא, אלא בגין דלא איעול בכסופא קמי פלטרוי עבידנא. ועוד, הא חמינא, דקודשא בריך הוא וכל הני זכאי קשוט דהכא משתכחן, כלהו מסתכמין על ידי. דהא חמינא דכלהו חדאן בהאי הלולא דילי, וכלהו זמינין

בההוא עלמא בהילולא דילי, זכאה חולקי. אמר רבי אבא, כד סיים מלה דא בוצינא קדישא, בוצינא עלאה, ארים ידוי, ובכה וחייך. בעא לגלאה מלה חדא. אמר, במלה דא אצטערנא כל יומאי, והשתא לא יהבין לי רשותא. אתתקף, ויתיב, ורחיש בשפוותיה, וסגיד תלת זמנין, ולא הוה יכיל בר נש לאסתכלא באתריה, כל שכן ביה. אמר, פומא פומא, דזכית לכל האי, לא אנגיבו מבועך. מבועך נפיק ולא פסק. עלך קרינן (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן. וכתיב (ישעיה נח) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. האידנא אסהדנא עלי. דכל יומין דקאימנא, תאיבנא למחמי יומא דא, (נ״א רעותא לגלאה רזא דא) ולא סליק ברעותי (ס״א בידי), בר האידנא, דהא בעטרא דא מתעטר האי יומא. והשתא בעינא לגלאה מלין, קמיה דקודשא בריך הוא, דהא כלהו מתעטרין ברישי (ברישיה). והאי יומא לא יתרחק למיעל לדוכתיה, כיומא אחרא. דהא כל יומא דא ברשותי קיימא. והשתא שרינא לגלאה מלין, בגין דלא איעול בכסופא לעלמא דאתי. והא שרינא אימא. כתיב, (תהלים פט) צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך. מאן חכימא, יסתכל בהאי, למחמי אורחוי (ס״א דינוי) דקדישא עלאה, דינין דקשוט, דינין דמתעטרין בכתרי עלאין. דהא חמינא דכלהו בוצינין נהרין מבוצינא עלאה, טמירא דכל טמירין, כלהו דרגין לאתנהרא. (נ״א וכלהו אינון דרגין לאתנהרא) ובההוא נהורא דבכל דרגא ודרגא, אתגלייא מה דאתגלייא, וכלהו נהורין אחידן, נהורא דא בנהורא דא, ונהורא דא, בנהורא דא, ונהרין דא בדא, ולא מתפרשן דא מן דא. נהורא דכל בוצינא ובוצינא, דאקרון תקוני מלכא, כתרי

מלכא, כל חד וחד, נהיר ואחיד בההוא נהורא דלגו לגו, ולא מתפרש לבר. ובגין כך כלא בחד דרגא אסתלק, וכלא בחד מלה אתעטר, ולא מתפרש דא מן דא, איהו ושמיה חד הוא. נהורא דאתגלייא, אקרי לבושא דמלכא. נהורא דלגו לגו, (בההוא נהורא הוא מה) נהורא סתים, וביה שריא ההוא דלא אתפרש ולא אתגלייא. וכלהו בוציני, וכלהו נהורין, נהרין מעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, בוצינא עלאה. וכד מסתכלן, כלהו נהורין דאתפשטן. לא אשתכח בר בוצינא עלאה, דאטמר ולא אתגלייא. באינון לבושין דיקר, לבושי קשוט, תקוני קשוט, בוציני קשוט, אשתכחו תרין בוצינין, תקונא דכורסייא דמלכא, ואקרון צדק ומשפט. ואינון שירותא, ושלימותא, בכל מהימנותא. ובהני מתעטרין כל דינין דלעילא ותתא, וכלא סתים במשפט. וצדק מהאי משפט אתזן. ולזמנין קרינן לה, (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם. כד מתערין דינין ממשפט, כלהו רחמי, כלהו בשלימו. דהאי מבסם להאי צדק, ודינין מתתקנין, וכלהו נחתין לעלמא בשלימו, ברחמי. וכדין (אקרי) שעתא דמתחברן דכר ונוקבא, וכל עלמין כלהו ברחמי, ובחדוותא. וכד אסגיאו חובי עלמא, ואסתאבת מקדשא, ודכורא אתרחק מן נוקבא, וחויא תקיפא שריא לאתערא, ווי לעלמא דמתזן בההוא זמנא מהאי צדק. כמה חבילי טריקין מתערין בעלמא, כמה זכאין מסתלקין מעלמא. וכל כך למה. בגין דאתרחק דכורא מן נוקבא, ומשפט לא קרב בצדק דא. ועל האי כתיב, (משלי יג) ויש נספה בלא משפט, דמשפט אתרחק מהאי צדק, ולא אתבסמא, וצדק ינקא מאתר אחרא. ועל דא אמר שלמה מלכא, (קהלת ז) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו וגו׳, הבל דא, (ס״א ל״ג הבל דא) הבל חדא, מהבלים דלעילא, דאקרון אפי מלכא, ודא איהו מלכותא קדישא, דכד היא מתערא בדינוי, כתיב יש צדיק אובד בצדקו. מאי טעמא. משום דמשפט אתרחק מצדק. ובגין כך אקרי, ויש נספה בלא משפט.

דף רצב עמוד א

תא חזי, כד אשתכח זכאה עלאה בעלמא, רחימא דקודשא בריך הוא, אפילו כד אתער צדק בלחודוי, יכיל עלמא לאשתזבא בגיניה. וקודשא בריך הוא בעי ביקריה, ולא מסתפי

מן דינא. וכד ההוא זכאה לא קיימא בקיומיה, מסתפי אפילו ממשפט, ולא יכיל למיקם ביה. כל שכן בצדק. דוד מלכא, בקדמיתא אמר, (תהלים כו) בחנני יי׳ ונסני. דהא אנא לא מסתפינא מכל דינין, אפילו מהאי צדק, וכל שכן דאחידנא ביה, מה כתיב. (תהלים יז) אני בצדק אחזה פניך, בצדק ודאי. לא מסתפינא למיקם בדינוי. בתר דחב, אפילו ממשפט מסתפי, דכתיב, (תהלים קמג) ואל תבא במשפט את עבדך. תא חזי, כד מתבסמא האי צדק ממשפט, כדין אקרי צדקה. ועלמא מתבסמא בחסד, ואתמליא מניה. דכתיב, (תהלים לג) אוהב צדקה ומשפט חסד יי׳ מלאה הארץ. אסהדנא עלי, דכל יומאי הוינא מצטער על עלמא, דלא יערע בדינוי דצדק, ולא יוקיד עלמא בשלהובוי. כמה דכתיב, (משלי ל) אכלה ומחתה פיה. מכאן ולהלאה, כפום כל חד, כפום בירא עמקא, והא בדרא דא אית ביה זכאין, וזעירין אינון דיקומון לאגנא על עלמא, ועל עאנא, מארבעה זיוין. (ס״א על עלמא, ועלינא בעיין). על כן אחידן מלי דא בדא, ומתפרשן מלין דסתימין בעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, והיך אחידן אלין באלין. מכאן להלאה, מלין דזעיר אנפין, אינון דלא אתגליין באדרא. אינון דהוו סתימין בלבאי, ותמן לא אתקנו. (עד כאן סתימן מלין) השתא אתתקנו ואתגליין, וכלהו מלין סתימין, וברירין כלהו. זכאה חולקי, ואינון דירתו ירותא דא, דכתיב, (תהלים קמד) אשרי העם שככה לו וגו׳. האי דאוקימנא, אב ואם בעתיקא אחידן, בתיקוני, הכי הוא. דהא ממוחא סתימאה דכל סתימין תליין, (נ״א נפקין) ומתאחדן ביה. (ואף על גב דעתיקא קדישא אתתקן בלחודוי) וכד יסתכלון (בכל) מלי. כלא הוא עתיקא בלחודוי, הוא הוי, והוא יהא. וכל הני תקונין ביה. (בס״י לא נמצא אחידן ביה סתימן לא מתפרשן מניה מוחא סתימאה לא אתגלייא ולא תליא ביה) א״ב וא״ם מהאי מוחא נפקו, אתכלילו במזלא, וביה תליין, וביה אחידן. זעיר אנפין, בעתיקא קדישא תלייא ואחיד. והא אוקימנא מלי באדרא. זכאה חולקיה דמאן דעאל ונפיק, וינדע אורחין דלא יסטי לימינא ולשמאלא. ומאן דלא עאל ונפק, טב ליה דלא אברי. וכתיב (הושע יד) כי ישרים דרכי יי׳. אמר רבי שמעון, מסתכל הוינא כל יומא בהאי קרא, דכתיב, (תהלים לד) ביי׳ תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו. והאידנא אתקיים קרא כלא. ביי׳ תתהלל נפשי ודאי, דהא נשמתי ביה אחידא, ביה להטא, ביה אתדבקת ואשתדלת ובאשתדלותא דא תסתלק לאתרהא. ישמעו ענוים וישמחו, כל הני צדיקייא, וכל בני מתיבתא קדישא, וזכאין דאתיין השתא עם קודשא בריך הוא, כלהו שמעין מלי, וחדאן. בגין כך, (תהלים לד) גדלו ליי׳ אתי ונרוממה שמו יחדיו. פתח ואמר, כתיב, (בראשית לו) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום. הדא הוא דכתיב, (תהלים מח) כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו. נועדו, באן אתר. בארץ אדום. באתר דדינין מתאחדין תמן. עברו יחדיו, דכתיב וימת וימלוך תחתיו. המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו, דלא אתקיימו באתרייהו, בגין דתקונין דמלכא לא אתקנו, וקרתא קדישא ושורוי, לא אזדמנו. הדא הוא דכתיב, כאשר שמענו כן ראינו וגו׳, דהא כלהו לא אתקיימו, והיא אתקיימת השתא, בסטרא דדכורא, דשריא עמה. הדא הוא דכתיב, וימלוך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב. מי זהב ודאי כמה דאוקימנא באדרא.

דף רצב עמוד ב

והא בספרא דאגדתא דרב המנונא סבא אתמר, וימלוך תחתיו הדר. הדר ודאי, כמה דאת אמר, (ויקרא כג) פרי עץ הדר. ושם אשתו מהיטבאל, כמה דאת אמר כפות תמרים. וכתיב, (תהלים צב) צדיק כתמר יפרח, דאיהי דכר ונוקבא. האי אתקריאת בת מטרד, בת מההוא אתר דטרדין כלא לאתדבקא, ואקרי אב. וכתיב (איוב כח) לא ידע אנוש ערכה ולא תמצא בארץ החיים. דבר אחר, בת מאימא, דמסטרהא מתאחדין דינין, דטרדין

לכלא. בת מי זהב, דינקא בתרין אנפין, דנהירו בתרין גוונין. בחסד ובדינא. עד לא אברי עלמא, לא הוו משגיחין אנפין באנפין, ובגין כך, עלמין קדמאי אתחרבו, ועלמין קדמאי בלא תקונא אתעבידו. וההוא דלא הוה בתקונא, אקרי זיקין נצוצין, כהאי אומנא, מרצפא (ס״א מרזפתא), כד אכתש במנא (בראשית קנ״ו ע״א) דפרזלא, אפיק זיקין לכל עיבר, ואינון זיקין דנפקין, נפקין להיטין ונהירין, ודעכין לאלתר. ואלין אקרון עלמין קדמאי. ובגין כך אתחרבו ולא אתקיימו. עד דאתתקן עתיקא קדישא, ונפיק אומנא (ד״א מאנא) לאומנותיה. ועל האי תנינא במתניתא דילן, (דניצוצא) דבוצינא אפיק זיקין (שמות רנ״ד ע״ב, בראשית ק״ז ע״ב סתרי תורה) בזיקין (נ״א דבוצינא אפיק זיקין ניצוצין) לתלת מאה ועשרין עיבר. ואינון זיקין, עלמין קדמאי אקרון, ומיתו לאלתר. לבתר נפיק אומנא (ס״א מאנא) לאומנותיה, ואתתקן בדכר ונוקבא, והני זיקין דאתדעכו ומיתו, השתא אתקיים כלא. מבוצינא דקרדינותא, נפק ניצוצא, פטישא תקיפא, דבטש, ואפיק זיקין עלמין קדמאי, ומתערבי (ד״א ומתדכי) באוירא דכיא, ואתבסמו דא בדא. כד אתחבר אב״א ואימ״א, וההוא אב הוא, מרוחא דגניז בעתיק יומין, ביה אתגניז האי אוירא, ואכליל לניצוצא, דנפק מבוצינא דקרדינותא דגניז במעוי דאימא. וכד אתחברו תרווייהו, ואתכלילו דא בדא. נפיק גולגלתא חד תקיפא, ואתפשט בסטרוי, דא בסטרא דא, ודא בסטרא דא. כמה דעתיקא קדישא תלת רישין אשתכחו בחד, כך כלא אזדמן בתלת רישין, כמה (רפ״ח ע״ב) דאמינא. בהאי גולגלתא דזעיר אנפין, נטיף טלא מרישא חוורא (ואחיד ליה), וההוא טלא אתחזי בתרי גווני. ומניה מתזן חקלא דתפוחין קדישין. ומהאי טלא דגולגלתא דא, טחנין מנא לצדיקייא לעלמא דאתי, וביה זמינין מתייא לאחייא. ולא אזדמן מנא דנפל מהאי טלא, בר ההוא זמנא בזמנא דאזלו ישראל במדברא, וזן להו עתיקא דכלא, מהאי אתר. מה דלא אשתכח לבתר. הדא הוא דכתיב, (שמות טז) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. כמה דאת אמר (בראשית כז) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו׳. האי בההוא זמנא. לזמנא אחרא תנינן, קשים מזונותיו של אדם קמי קודשא בריך הוא. והא במזלא תלייא במזלא ודאי. ועל כן בני חיי ומזוני, לאו בזכותא תלייא מלתא, אלא במזלא תלייא מלתא, וכלא תליין בהאי מזלא, כמה דאוקימנא. תשעה אלפין רבוא עלמין, נטלין וסמכין על האי גולגלתא. והאי אוירא דכיא אתכליל בכלא, כיון דהוא כליל מכלא וכלא אתכליל ביה, אתפשטו אנפוי לתרין סטרין, בתרי נהורין כלילן מכלא. וכד אסתכלו אנפוי, באנפין דעתיקא קדישא, כלא ארך אפים אקרי. מאי ארך אפים. (אריך אפים מבעי ליה) אלא הכי תנינן, בגין דאריך אפיה לחייביא. אבל ארך אפים, אסוותא דאנפין. דהא לא אשתכח אסוותא בעלמא, אלא בזמנא דאשגחין אנפין באנפין. בחללא דגולגלתא, נהירין תלת נהורין. ואי תימא תלת, ארבע אינון, כמה דאמינא, אחסנתיה דאבוי ואמיה, ותרין גניזין דלהון, דמתעטרן כלהו ברישיה, ואינון תפלין דרישא. לבתר מתחברן בסטרוי, ונהרין ועאלין בתלת חללי דגולגלתא. נפקין כל חד בסטרוי, ומתפשטין בכל גופא. ואלין מתחברין בתרי מוחי. ומוחא תליתאה כליל לון, ואחיד (ואינון תפלין דרישא. ואלין מתחברין בתרי מוחי. ומוחא תליתאה כליל לון, ונהרין ועאלין בתלת חללי דגולגלתא. לבתר נפקין כל חד בסטרוי, ומתפשטין בכל גופא. והאי מוחא תליתאה אחיד) בהאי סטרא ובהאי סטרא, ומתפשט בכל גופא, ואתעביד מניה תרי גווני כלילן כחדא. ומהאי נהיר אנפוי, ואסהיד באבא ואימא גווני דאנפוי. והוא אקרי דעת, בדעת (ס״א בדא) כתיב, (שמואל א ב) כי אל דעות ה׳ וגו׳, בגין דאיהו בתרי גווני לו נתכנו עלילות. אבל לעתיקא קדישא סתימאה, לא נתכנו. מאי טעמא נתכנו להאי. בגין דירית תרין חולקי, וכתיב (שמואל ב כב) עם חסיד תתחסד וגו׳.

דף רצג עמוד א

והא בקשוט אוקימו חברייא, דכתיב, (בראשית כט) ויגד יעקב

לרחל כי אחי אביה הוא. ויגד, הא אוקמוה, דכלא רזא דחכמתא. וכי בן רבקה הוא. בן רבקה, ולא כתיב בן יצחק. רמז, וכלא רמיזא בחכמתא. ועל האי אקרי שלים בכלא. וביה אתחזי מהימנותא. ובגין כך כתיב, ויגד יעקב, ולא כתיב ויאמר. הני גווני, כמה דנהרין בעטרא דרישא, ועאלין בחללי דגולגלתא. הכי מתפשטין בכל גופא, וגופא אתאחיד בהו. (אבל) לעתיקא קדישא סתימא, לא נתכנו, ולא ייאן ליה, דהא כלא בחד אשתכח, חידו לכלא, חיים לכלא. לא תלייא ביה דינא. אבל בהאי, לו נתכנו עלילות ודאי. בגולגלתא דרישא, תליין כל אינון רבוון ואלפין (קוצי) מקוצי דשערין, דאינון אוכמין. ומסתבכין דא בדא, אחידן דא בדא, דאחידן בנהירו עלאה דמעטר (דמתעטר) ברישיה מאבא, וממוחא דאתנהיר מאבא. לבתר נפקין נימין על נימין, מנהירו דמתעטר ברישיה מאימא, ומשאר מוחי. וכלהו אחידן, ומסתבכי באינון שערי דאחידן מאבא, בגין דאינון מתערבין דא בדא, ומסתבכין

דא בדא. וכלהו מוחי אחידן בגולגולתא, במוחא עלאה. וכלהו משיכן (דאתמשכן) אתמשכן מתלת חללי דמוחא, (אחידן במוחי) מתערבן דא בדא, בדכיא במסאבא. בכל אינון טעמין ורזין, סתימין ומתגליין. ובגין כך כלהו מוחי רמיזי (כך נמצא בס״י) באנכי יי׳ אלהיך וכו׳, כמה דנהורין בעטרא דרישא, ועאלין בחללי דגולגלתא. כל אינון קוצין אוכמין, חפיין ותליין לסטרא דאודנין. והא אוקימנא, דבגין כך כתיב, (מלכים ב יט) הטה יי׳ אזנך ושמע. מכאן אוקימנא, מאן דבעי דירכין מלכא אודניה לקבליה, יסלסל ברישיה דמלכא, ויפנה שערי מעל אודנוי, וישמע ליה מלכא בכל מה דבעי. בפלגותא דשערי, מתאחדא חד אורחא, בארחא דעתיק יומין, ומתפרשן מניה כל אורחוי דפקודי אורייתא, (ואתמנן עלייהו) כל מאריהון דיבבא ויללא תליין בכל קוצא וקוצא, ואינון מפרשין רשתא לחייביא, דלא ידעין אינון ארחין. הדא הוא דכתיב, (משלי ד) דרך רשעים כאפלה. וכל אלין תליין בקוצין תקיפין, ובגין כך כלהו תקיפין. ואוקימנא באינון שיעין אתאחדן מאריהון דמתקלא, (ס״א דרחימותא) דכתיב, (תהלים כה) כל ארחות יי׳ חסד ואמת. וכל כך, בגין דמשכין ממוחין סתימין דרהיטי דמוחא. ובגין כך משתכחי כל חד כפום אורחוי, מחד מוחא באינון קוצין שיעין, אתמשכן מאריהון דמתקלא, (דרחימותא) דכתיב כל ארחות יי׳ חסד ואמת. ממוחא תניינא, באינון קוצין תקיפין, אתמשכן ותליין מאריהון דיבבא ויללא דכתיב בהו דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו. מאי קא מיירי. אלא לא ידעו, כלומר לא ידעין, ולא בעאן למנדע, במה יכשלו. אל תקרי במה, אלא באימא יכשלו. באינון דמתאחדין בסטר דאימא. מאי סטרא דאימא. גבורה תקיפא מינה מתאחדן מאריהון דיבבא ויללא. ממוחא תליתאה, באינון קוצין דאינון באמצעיתא, אתמשכן ותליין מאריהון דמידין (דמארין). ואקרון אפין נהירין ולא נהירין. ובהני כתיב (משלי ד) פלס מעגל רגליך. וכלא אשתכח באינון קוצין דשערי דרישא. מצחא דגולגלתא, מצחא לאתפקדא (ס״א לאתפקרא) חייביא על עובדיהון. וכד האי מצחא אתגלייא, מתערין מאריהון דדינין, לאינון דלא מתכספין בעובדיהון. האי מצחא סומקא כוורדא. ובשעתא דאתגלייא מצחא דעתיקא בהאי מצחא, אתהדרת חוורא כתלגא. וההיא שעתא, עת רצון אקרי לכלא. בספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא אמר, מצח. זכי מצח, מצחא דעתיקא. ואי לאו, אשדי ח׳ בין תרין אתוון, כמה דאת אמר (במדבר כד) ומחץ פאתי מואב. ואוקימנא, דאקרי נצח באתוון רצופין. וכמה נצחים הוו. ואף על גב דנצח אחרא (באתרא) בנצח אחרא אסתלק, ואית נצחים אחרנין דמתפשטין בכל גופא. ובגין דשבתא בשעתא דצלותא דמנחה, בגין דלא יתער דינין, גליא עתיקא קדישא מצחא דיליה, וכל דינין אתכפיין ואשתככו ולא אתעבידו.

דף רצג עמוד ב

בהאי מצחא תליין כ״ד בתי דינין, לכל אינון דחציפין בעובדיהון. כמה דכתיב, (תהלים עג) ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון. והא עשרים אינון, ד׳

למה. לקבליהון דד׳ מיתות בית דינא לתתא, דתליין מלעילא. ואשתארו עשרין. ובגין כך לא מענישין בי דינא עלאה, עד דישלים (נ״א עשרין) וסלקא לכ׳ שנין, לקבליהון דכ׳ בתי דינא. במתניתא סתימאה דילן תנינן, לקבליהון דכ״ד ספרים דאתכלילן באורייתא.

עיינין דרישא, אינון עיינין דלא מסתמרין מנייהו חייביא. עיינין דניימין ולא ניימין. ובגין כך אקרו (שיר השירים ה) עיניו כיונים. מאי יונים. כמה דאת אמר, (ויקרא כה) ולא תונו איש את עמיתו. ועל דא כתיב, (תהלים צד) ויאמרו לא יראה י״ה וגו׳. וכתיב (שם) הנוטע אזן הלא ישמע וגו׳.

תקונא דעל עינא, שערי דמתשערן בשעורא שלים. מאינון שערין תליין אלף וז׳ מאה מארי דאשגחותא, לאגחא קרבא. וכדין קיימי כלהו משולשליהון ומתפקחין עיינין.

כסותא דעל עיינין, גבינין מתאחדן בהו. ואלף (וד׳ מאה) רבוון מארי תריסין אתאחדן בהו, ואינון אקרון כסותא דעיינין. וכל אינון דאקרון עיני יי׳, לא פקחין, ולא אתערון, בר בזמנא דאלין כסותי דגבינין, מתפרשין אינון תתאי מעלאי. ובשעתא דאתפרשן גבינין תתאי מעלאי, ויהבין אתר לאשגחא מתפקחין עיינין, ואתחזי כמאן דאתער משינתיה (משנתיה). אסתחרו עיינין וחמא לעינא פקיחא, ואסתחן בחוורא דיליה. וכד אסתחיין, אתכפיין מאריהון דדינין לישראל. ובגין כך כתיב, (תהלים מד) עורה למה תישן יי׳ הקיצה וגו׳.

ארבע גוונין אתחזיין באינון עיינין. מאינון נהירין ד׳ בתי דתפילין, דנהרין ברהיטי מוחא. ז׳ דאקרון עיני ה׳. ואשגחותא (נפקא) נפקי, מגוון אוכמא דעינא. כמה דאוקימנא באדרא, דכתיב, (זכריה ג) על אבן אחת שבעה עינים. ואינון גוונין מתלהטין בסטרייהו.

מסומקא, נפקין אוחרנין, מארי דאשגחותא לדינא. ואינון אקרון, (דברי הימים ב טז) עיני יי׳ משוטטות בכל הארץ. משוטטות, ולא משוטטים. בגין דכלהו דינא. מירוקא, נפקין אוחרנין, דקיימין לגלאה עובדין, בין טב ובין ביש. דכתיב (איוב לד) כי עיניו על דרכי איש. ואלין אקרון, (זכריה ד) עיני יי׳

משוטטים. משוטטים, ולא משוטטות. בגין דאינון לתרין סטרין, לטב ולביש. מחוורא, נפקין כל אינון רחמי, כל אינון טבאן, דמשתכחי בעלמא, לאוטבא להו לישראל. וכדין אסתחיין (נ״א אסתחרן) כל אינון תלת גווני, לרחמא עלייהו.

אלין גווינין מתערבין דא בדא, ואתדבקן דא בדא. כל חד אוזיף לחבריה מגווני דיליה, בר מחוורא, דכלהו כלילן ביה כד אצטריך, והוא חפי על כלא. כל גווינין דלתתא, לא יכלין כל בני עלמא, לאסחרא לון חוורא, לאוכמא לסומקא ולירוקא. והכא באשגחותא חד, כלהו אתאחדן ואסתחיין בחוורא.

גבינוי לא משתככין, בר כד בעיין גווינין דחוורא לאשגחא, בגין דגבינין יהבין אתר לאשגחא, לכלהו גווני. ואי אינון לא יהבין אתר, לא יכלין לאשגחא ולאסתכלא. גבינין לא קיימין, ולא משתככין שעתא חדא שלימותא (שלימתא), אלא פקחין וסתמין, סתמין ופקחין, משום עינא פקיחא דקאי עלייהו. ועל דא כתיב, (יחזקאל א) והחיות רצוא ושוב. והא אוקימנא.

כתיב (ישעיה לג) עיניך תראינה ירושל ם נוה שאנן, וכתיב (דברים יא) תמיד עיני יי׳ אלהיך בה מרשית השנה וגו׳. דהא ירושלם בעיא כן, דכתיב, (ישעיה א) צדק ילין בה. ובגין כך ירושל ם, ולא ציון. דכתיב, (ישעיה א) ציון במשפט תפדה וגו׳, דכלא רחמי.

עיניך, עינך כתיב, עינא דעתיקא קדישא, סתימא דכלא. השתא, עיני יי׳ אלהיך בה, לטב ולביש, כמה דאתחזי. (לסומקא ולירוקא. והכא באשגחותא חדא, כלהו אסחרן ואסתחיין בחוורא. גבינוי לא משתככין, בר כד בעיין גווינין לאשגחא) בגין כך לא אתקיימו בקיומא תדיר. והתם עינך תראינה ירושל ם, כלא לטב, כלא ברחמי. דכתיב, (ישעיה נד) וברחמים גדולים אקבצך.

דף רצד עמוד א

תמיד עיני יי׳ אלהיך בה מרשית השנה. מרשית חסר א׳ כתיב, ולא ראשית באלף. מאן היא. ה״א דלתתא. ולעילא כתיב, (איכה ב) השליך משמים ארץ תפארת ישראל. מאי טעמא השליך משמים ארץ. משום דכתיב, (ישעיה נ) אלביש

שמים קדרות, ועיינין בקדרותא, בגוונא אוכמא אתחפו.

מרשית השנה, מאן אתר מסתכלין בירושלם אלין עיני יי׳, חזר ופירש, מרשית השנה, דהוא דינא בלא אלף, ודינא אתאחד מסטרהא, אף על גב דלאו הוא דינא ממש. ועד אחרית שנה, אחרית שנה ודאי דינא אשתכח. דהא כתיב, (ישעיה א) צדק ילין בה, דהיא אחרית השנה.

תא חזי, א׳ בלחודוי אקרי ראשון, דכר. באלף סתים וגניז מה דלא אתידע. כד אתחבר האי אלף באתר אחרא, אקרי ראשית. ואי תימא דאתחברא. לא. אלא אתגליא ביה, ונהיר ליה, וכדין אקרי ראשית. ואפילו בהאי ראשית, לא אשגח בירושלם, דאלמלא הות בהאי, אתקיימת תדירא. אבל מרשית כתיב. ולעלמא דאתי כתיב, (ישעיה מא) ראשון לציון הנה הנם וגו׳.

חוטמא דזעיר אנפין, תקונא דפרצופא. כל פרצופא ביה אשתמודע. חוטמא דא, לא כחוטמא דעתיקא קדישא סתימאה דכל סתימין. דחוטמא דעתיקא, חיים דחיים לכלא. דהא מתרין נוקבין, נפקין רוחין דחיין, לכלא. בהאי זעיר אנפין כתיב, (שמואל ב כב) עלה עשן באפו וגו׳.

בהאי תננא כל גווני (תרי גווני) אחידן ביה, בכל גוונא וגוונא, אחידן כמה מאריהון דדינא קשיא. דאחידן בההוא תננא. (ובגין כך) ולא מתבסמין כלהו, אלא בתננא דמדבחא דלתתא. ועל דא כתיב, (בראשית ח) וירח יי׳ את ריח הניחח. מהו הניחח. אתבסמותא דמארי דינא, נחת רוח. וירח יי׳ את ריח הניחח, את ריח הקרבן לא כתיב, אלא את ריח הניחח. דכלהו גבוראן דאחידן בחוטמא, וכל דאתאחדן בהו, כלהו מתבסמן. וכמה גבוראן מתאחדן כחדא, דכתיב (תהלים קו) מי ימלל גבורות יי׳ ישמיע כל תהלתו. והאי חוטמא, מחד נוקבא נפק אשא דאכלא כל שאר אשין. בחד נוקבא תננא. והאי והאי אשתכח באשא ותננא דמדבחא. ואתגלייא האי עתיקא קדישא, ואשתכך כלא. היינו דאתמר (ישעיה מח) ותהלתי אחטם לך.

חוטמא דעתיקא קדישא אריך, ומתפשט. ואקרי ארך אפים. והאי חוטמא, זעיר. וכד תננא שרי נפיק בבהילו, ואתעביד דינא. ומאן מעכב להאי. חוטמא דעתיקא. וכלא כמה דאמינא באדרא, ואתערו חברייא.

ובספרא דרב המנונא סבא, אוקים הני תרי נוקבי. מחד תננא ואשא. ומחד נייחא ורוחא טבא. דאית ביה ימינא ושמאלא, וכתיב (ס״א דכתיב) (הושע יד) וריח לו כלבנון. ובנוקבא כתיב, (שיר השירים ז) וריח אפך כתפוחים. ומה בנוקבא הכי, כל שכן ביה. ושפיר קאמר.

ומה דאמר וירח יי׳ את ריח הניחח. הניחח בתרי סטרי, חד נייחא, דאתגלייא עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, דהאי הוא נייחא ואתבסמותא לכלא. וחד אתבסמותא דלתתא, בההוא תננא ואשא דמדבחא. ובגין דאיהו מתרין סטרין, כתיב ניחח. וכלא בזעיר אנפין אתמר.

תרי אודנין, למשמע טב וביש. ותרווייהו סלקין לחד. דכתיב, (מלכים ב יט) הטה יי׳ אזנך ושמע. אודנא לגו בגו דיליה, תלייא ברשימין עקימין, בגין דיתעכב קלא לאעלא במוחא, ויבחין ביה מוחא, ולא בבהילו, דכל מלה דהוי בבהילו, לא הוה בחכמתא שלימתא.

מאודנין אלין תליין כל מאריהון דגדפין, דנטלין קלא מעלמא, וכלהו הכי אקרון אזני יי׳, דכתיב בהו, (קהלת י) כי עוף השמים יוליך את הקול וגו׳. כי עוף השמים יוליך את הקול, האי קרא קשיא, השתא מאי קול איכא הכא, דהא רישא דקרא כתיב גם במדעך מלך אל תקלל, במדעך כתיב, ובחדרי משכבך וגו׳. מאי טעמא כי עוף השמים יוליך את הקול, והא ליכא הכא קלא.

דף רצד עמוד ב

אלא ודאי כל מה דחשיב בר נש, וכל מה דיסתכל בלבוי, לא עביד מלה, עד דאפיק ליה בשפוותיה, והוא (ואף על גב דאיהו) לא אתכוון ביה. וההיא מלה דאפיק, מתבקעא באוירא,

ואזלא וסלקא וטסא בעלמא, ואתעביד מניה קלא. וההוא קלא נטלין ליה מארי דגדפין, וסלקין ליה למלכא, ועייל באודנוי. הדא הוא דכתיב, (דברים ה) וישמע יי׳ את קול דבריכם. (במדבר יא) וישמע יי׳ ויחר אפו.

ובגין כך, כל צלותא ובעותא דבעי בר נש מקמי קודשא בריך הוא, בעי לאפקא מלין בשפוותיה, דאי לא אפיק לון, לאו צלותיה צלותא, ולאו בעותיה בעותא. וכיון דמלין נפקין, מתבקעין באוירא, סלקין וטסין ואתעבידו קלא, ונטיל לון מאן דנטיל, ואחיד לון לאתרא (נ״א לכתרא) קדישא, ברישא דמלכא.

מתלת חללי דמוחי, נטיף נטיפא לאודנין, וההוא אקרי נחל כרית. כמה דאת אמר, (מלכים א יז) נחל כרית, כלומר, כרותא דאודנין. וקלא עייל בההוא עקימא, ואשתאב בההוא נהרא, דההוא נטיפא. וכדין אתעכב תמן, ואתבחין בין טב לביש. הדא הוא דכתיב, (איוב לד) כי אזן מלין תבחן. ומאי טעמא אזן מלין תבחן. משום דאתעכב קלא בההוא נהרא דנטיפא, בעקימותא דאודנין, ולא עייל בבהילו. ובגין כך אתבחין בין טב לביש, (שם) וחיך יטעם לאכול. מאי טעמא חיך יטעם לאכול. בגין דיתעכב תמן, ולא עייל בבהילו בגופא, ועל דא יטעם ויתבחן, בין מתיקא למרירו.

בהאי נוקבא דאודנין, תליין נוקבין אוחרנין, נוקבא דעיינין. נוקבא דפומא. נוקבא דחוטמא. מההוא קלא דעייל בנוקבא דאודנין, אי אצטריך עייל לנוקבי דעיינין, ונבעין דמעין. מההוא קלא אי אצטריך, עייל לנוקבא דחוטמא דפרדשקא, ומפקי תננא ואשא מההוא קלא. הדא הוא דכתיב, (במדבר יא) וישמע יי׳ ויחר אפו ותבער בם אש יי׳. ואי אצטריך, עייל ההוא קלא לנוקבא דפומא, ומליל וגזר מלין (נ״א גזרין) מההוא קלא. כלא מההוא קלא דאודנין. עייל בכל גופא ואתרגיש מניה כלא. (ס״א כמה תלייא) (וכלא תלייא) בהאי אודנא. זכאה מאן דנטיר מלוי. על דא כתיב, (תהלים לד) נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה.

האי אודנא קרי ביה שמיעה. ובשמיעה אתכלילן אינון מוחי. חכמה אתכליל ביה, דכתיב, (מלכים א ג) ונתת לעבדך לב שומע. בינה, כמה דאת אמר (שמואל א ג) דבר כי שומע עבדך. (מלכים ב יח) כי שומעים אנחנו. (ובהני תליין כלא) דעת, כמה דאת אמר, (משלי ד) שמע בני וקח אמרי. (משלי ב) ומצותי תצפון אתך. הא כלא תליין באודנין בהאי אודנא תליין צלותין ובעותין ופקיחא דעיינין. הדא הוא דכתיב, (מלכים ב יט) הטה יי׳ אזנך ושמע פקח עיניך וראה. הא כלא ביה תלייא.

בהאי אודנא, תליין רזין עלאין, דלא נפקין לבר, בגין כך היא עקימא לגו. ורזא דרזין סתימין ביה, ווי להההוא מגלה רזין. ובגין דהאי אודנא כניש רזין, ועקימותא דלגו נטיל לון, לא גלי רזין לאינון דעקימין בארחייהו, אלא לאינון דלא עקימין. הדא הוא דכתיב, (תהלים כה) סוד יי׳ ליראיו ובריתו להודיעם, דנטלי ארחוי ונטלי (ונטרי) מלין.

ואינון דעקימין בארחייהו, נטלי מלין ועיילין לון בבהילו, ולית בהו אתר לאתעכבא. וכל נוקבין אחרנין, מתפתחין ביה, עד דנפקין מלין בנוקבא דפומא. ואלין אקרו חייבי דרא, שנואי דקודשא בריך הוא. במתניתא דילן תנן, כאילו קטיל גוברין, וכאלו פלח לעבודה זרה. וכלא בחד קרא, דכתיב, (ויקרא יט) לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך אני יי׳. מאן דעבר על האי רישא דקרא, כאילו עבר על כלא.

דף רצה עמוד א

זכאה חולקיהון דצדיקייא, דעלייהו כתיב, (משלי יא) ונאמן רוח מכסה דבר. נאמן רוח ודאי, דהא רוחא דלהון מאתר עלאה קדישא אשתליף, ובגין כך נאמן רוח אקרון. וסימן דא אוקימנא, ההוא דמגלה רזין, בידוע דנשמתיה, לאו איהו מגופא דמלכא קדישא. ובגין כך לית ביה רזא, ולא מאתר דרזא הוא. וכד תיפוק נשמתיה, לא אתדבקא בגופא דמלכא, דהא לא אתריה הוא. ווי להההוא בר נש, ווי ליה, ווי לנשמתיה. זכאה חולקיהון דצדיקייא, דמכסין רזין, כל שכן רזין עלאין דקודשא בריך הוא. (רזין עלאין דמלכא קדישא) עלייהו כתיב, (ישעיה ס) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

אנפוי, כתרין תקרובין דבוסמא. (כלהו) סהדותא על מה דאמינא, דהא סהדותא בהו תליא. ובכלא תליא סהדותא. אבל הני תקרובי דבוסמא, חוורא וסומקא, סהדותא לאבא ואימא. סהדותא לאחסנא דירית ואחיד לון. והא במתניתא דילן אוקימנא, כמה פרסי בין חוורא לסומקא, ואתכלילן ביה כחדא בסטרא דחוורא.

כד אתנהיר מנהירו דחוורא דעתיקא, חפייא ההוא חוורא על סומקא. וכלהו בנהירו אשתכח. וכדין כתיב, (במדבר ו) יאר יי׳ פניו אליך. וכד חייבין סגיאין, תליין דינין בעלמא, אשתכחת סגירותא בכלא (ס״א בעלמא). וסומקא אתפשט באנפין, וחפא כל (נ״א על) חוורא. וכדין כלא אשתכח בדינא. וכדין כתיב (תהלים לד) פני יי׳ בעושי רע. (בגדי קנאה כתיב (ישעיה נט) בגדי נקם) וכלא בהאי תלייא, ובגין דא סהדותא הוא בכלא.

כמה וכמה מארי תריסין מחכאן להני גווני, מצפאן להני גווני. כד נהירין גווני, כל עלמין כלהו בחדו. בזמנא דנהיר חוורא, כלא אתחזו בההוא גוונא. וכד אתחזי בסומקא כלא הכי אתחזו בההוא גוונא.

באלין תקרובין דבוסמא, שארי דיקנא לאתחזאה, מרישא דאודנין, ונחית וסליק בתקרובא דבוסמא, שערין אוכמין דדיקנא, בתקונא יאה שפיר. כגיבר תקיף, שפיר. משחא דרבות דדיקנא עלאה דעתיקא, בהאי דיקנא דזעיר אנפין אתחזי, ונהיר.

שפירו דהאי דיקנא, בט׳ תקונין אשתכח. וכד משחא דרבות, דתלת עשר נביעין דדיקנא דעתיקא קדישא נהיר בהאי דיקנא, אשתכחו כ״ב תקונין. וכדין מתברכין כלהו. וישראל סבא מתברכא בהאי, וסימן, (בראשית מח) בך יברך ישראל. כל תקונין דדיקנא דא, אוקימנא באדרא קדישא, דכלהו מתיקונין דעתיקא קדישא אתקנו. והכא בעינא לגלאה, מה דלא אתגלי תמן, בגין למיעל בלא כסופא. (הא כל תקונין דדיקנא אוקימנא דכלהו מתיקונין דדיקנא (דעתיקא) עתיקא קדישא אוקימנא באדרא קדישא)

שיתא אינון, ט׳ אקרון. תקונא קדמאה, נפק ההוא ניצוצא בוצינא דקרדינותא, ובטש בתחות שערא דרישא, מתחות קוצין דעל אודנין, ונחית מקמי פתחא דאודנין עד רישא דפומא. הא תקונא דא מעתיקא קדישא לא אשתכח, אלא כד נגיד מזלא דעתיקא קדישא, ותלייא מניה ההוא מבועא דחכמתא (חסר), כד אימא אתמשכא ואתכלילת באוירא דכיא, ההוא חוורא נקיט אימא (חסר), וניצוצא עאלת ונפקת, ואתאחד דא בדא, ואתעבידת חד תקונא.

וכד אצטריך סלקא דא על דא, ואתכסיא חד מקמי חדא. ובגין כך כלא אצטריך, חד למעבד נוקמין. וחד לרחמא. ועל האי תאיב להאי דיקנא דוד מלכא, כמה דאוקימנא.

בהאי דיקנא ט׳ תקונין אשתכחו, שיתא רבוון דתליין בהו, ומתפשטין בכל גופא. ואלין שיתא דתליין, תליין בשערי דתחות תקרובא דבוסמין. תלת מהאי סטרא, ותלת מהאי סטרא. וביקירותא דדיקנא, תליין תלת אחרנין. חד לעילא בשפוון, ותרין באינון שערין דתליין עד טבורא. וכל הני שיתא, ג׳ מכאן וג׳ מכאן, אתמשכן ותליין כלהון, באינון שערי דתליין ומתפשטין בכל גופא. ובגין דהני תלתא אינון ביקירו דדיקנא יתיר מכלהו, כתיב בהו שמא קדישא. דכתיב, (תהלים קיח) מן המצר קראתי יה, ענני במרחב יה, יי׳ לי לא אירא. והא דאוקימנא באדרא, מן המצר קראתי יה, מאתר דשרי דיקנא לאתפשטא, דהוא אתר (ס״א דחיק) רחיק מקמי אודנין, שפיר הוא.

ובספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא, הכי אמר ואוקים, דשירותא דדיקנא מחסד עלאה, דכתיב, (דברי הימים א כט) לך יי׳ הגדולה והגבורה והתפארת וגו׳. וכלא הוא, והכי שארי, ותשעה אתמשכן ותליין בדיקנא, ומקמי אודנין, הכי שארי, וקיומא לא מתקיימין אלא באתר אחרא, כמה דאוקימנא.

דף רצה עמוד ב

וכד אצטריך עלמא לרחמי, אתגלייא מזלא קדישא. וכל הני תקונין דבדיקנא יקירא דזעיר אנפין, כלהו רחמי משתכחי. וכד אצטריך לדינא, מתחזייא דינא, וכדין עבדין נוקמין לשנאיהון דישראל, לאינון דעקין להו.

כל יקירו דדיקנא, באינון שערי דתליין אינהו, משום דכלא בהאי תליין.

כל הני שערי דדיקנא דזעיר אנפין, כלהו קשישין תקיפין, משום דכלהו אכפיין לדינין, בשעתא דמזלא קדישא אתגלי. וכד בעא לאגחא קרבא, בהאי דיקנא אתחזי כגבר תקיף, מארי נצחן קרביא. וכדין מריט מאן דמריט, ואגליש מאן דאגליש.

הני תשעה תקונין, אמרן משה זמנא תניינא, בשעתא דאצטריך לאהדרא לון כלהו רחמי. דאף על גב דתליסר תקונין לא אמרן השתא, בכוונא תלייא מלתא, דהא לא ייעול בהני תקונין לאדכרא, אלא במזלא אתכוון, ואדכר ליה. הדא הוא דכתיב, (במדבר יד) עתה יגדל נא כח יי׳. מאן כח יי׳. ההוא דאקרי מזלא קדישא, סתימא דכל סתימין. דחילא דא, ונהירו דא, ממזלא תלי. וכיון דאמר משה דא, ואדכר דא, ואתכוון ביה, אמר הני תשעה תקונין, דתליין בזעיר אנפין. בגין דינהירו כלהו, ולא ישתכח דינא. ועל דא כלא במזלא תלי.

האי דיקנא כד שראן שערי (ס״א לאתערבא) לאתערא (לאתארכא), אתחזי כגיבר תקיף כגיבר מארי נצח קרבין. בהאי דיקנא, נגיד משח דרבות מעתיקא סתימאה. כמה דאת אמר, (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן.

אלין שערי לא חפיין על שפוון, ושפוון כלהו סומקין כוורדא. דכתיב, (שיר השירים ה) שפתותיו שושנים. שפוון מרחשן גבורה, מרחשן חכמתא. באינון שפוון תליין טב וביש, חיי ומותא. מאלין שפוון תליין מאריהון דאתערותא, דכד מרחשין אלין שפוון, מתערין כלא למגזר (מארי) דינא, בכל בתי דינין, (דמדוריהון בהון, ובגין כך) דאקרון עירין. דכתיב, (דניאל ד) בגזרת עירין פתגמא ובמאמר וגו׳. (ובמימר קדישין שאלתא)

מאי עיר. בספרא דאגדתא, כמה דאת אמר, (שמואל א כח) ויהי ערך. דמתערין דינין לאינון דלא אתרחימו לעילא, בגין כך מתערין אלין דאינון מארי דבבו, (ס״א להו) (בכלהו) ועם כל דא בתרי גווני ברחמי ודינא, ועל דא אקרון עיר וקדיש דינא ורחמי.

ובאלין שפוון, אתחזי פומא כד אתפתח. רוחא דנפיק מן פומא, ביה מתלבשין כמה אלף ורבבן. וכד אתפשט, מתלבשין ביה נביאן מהימני. וכלהו פה יי׳ אקרון. כד מלין נפקין מן פומא, ומתרחשין בשפוון, מתנהרין לכלהו תמני סרי אלפין עלמין, עד דמתקטרין כלהו כחדא, בתמניסר אורחין ושבילין, דאשתמודען.

וכלא מחכאן לפומא דא, (בדא) בלישן ממלל רברבן בקיטרא דטיהרא בעוטרא. ועל דא כתיב, (שיר השירים ה) חכו ממתקים, ממתקים ודאי. מאי חכו. כמה דאת אמר, (איוב לד) וחיך יטעם לאכול. וכלו מחמדים, אש ומים. אשא ומייא מתתקנן, (ס״א מתדבקין ויאן) יאן בצייורוי, (בציורוי) דהא גווני מתחברן כחדא.

חכו, באתוון רשימן, דמתגלפן בעטרוי גלידין (גליפין) אחה״ע בגרון. א׳, דטריד מלכין, (דניאל ב) ומהעדא מלכין, ומהקם מלכין. ח׳, דטריד ונחית, וסליק ועטיר, כביש באשא גליף ברוחא. ה׳ יניקה דאימא, סטיר לנוקבא, אתפשט לנוקבא רבא, בתיאובתא דקרתא קדישא, (עד דמתקטרי) מתקטרי אתרין דא בדא. כמה דאת אמר, (שיר השירים ד) הר המור גבעת הלבונה. ע׳ טיהרא דטיפסא, גליפא בטיפסא, רהיטין דענפין מתאחדן, לסטרוי לרוחין גליפין.

והא ברזי דאתוון דשלמה מלכא, אתעטרו אלין אתוון ד׳, בד׳ גיכ״ק בחיך כמה דאת אמר וחיך יטעם לאכול, (איוב ו) היאכל תפל מבלי מלח וגו׳. וכתיב (ישעיה לב) והיה מעשה הצדקה שלום. (תהלים יט) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים וגו׳. מתוקים ודאי.

דוד מלכא אמר, גם עבדך נזהר בהם וגו׳. אסהדנא עלי דכל יומאי אזדהרנא בהו, דלא לאטעאה בהו, בר יומא חד דעטירנא עטרי מלכא, במערתא דמרוניא, וחמינא בוצינא דאשא מתלהטא אפותיא דמרוניא (נ״א דמערתא), ואזדעזענא. מההוא יומא אזדהרנא בדעתאי בהו, ולא שביקנא לון כל יומאי. זכאה חולקיה מאן דאזדהר במתיקא דמלכא, וטעים בהו כדקחזי. על דא כתיב, (תהלים לד) טעמו וראו כי טוב יי׳ וגו׳. וכתיב (משלי ט) לכו לחמו בלחמי וגו׳.

דף רצו עמוד א

אתפשט דכורא בדעת, ואתמליין אכסדרין ואדרין, מרישא דגולגלתא שרי, ואתפשט בכל גופא, מחדוי ודרועוי ובכלא. מאחורוי, אתדבק ניצוצא דבוצינא דקרדינותא, ולהטא ואפיק

גלגלתא חדא, סתימא מכל סטרוי, ונהירו (ס״א ונחיתו) דתרי מוחי גליפן בה, ואתדבקת בסטרוי דדכורא. בגין כך אתקרי (שיר השירים ה) יונתי תמתי, אל תקרי תמתי אלא תאומתי ודאי.

שערוי דנוקבא כלילן ביה גווני (ס״א גווני בגו גווני), כדכתיב, (שיר השירים ז) ודלת ראשך כארגמן. אתקטר גבורה בחמש גבוראן, ואתפשטת נוקבא בסטרהא, ואתדבקת בסטרוי דדכורא.

עד דאתפרשא מסטרוי. ואתיאת לאתחברא עמיה אפין באפין. וכד מתחברן מתחזיין חד גופא ממש. מהכא אוליפנא, דכר בלחודוי, אתחזי פלג גופא, וכלהו (וכלא איהו) רחמי. וכך נוקבא. וכד מתחברן כחדא, אתחזי כלא חד גופא ממש, והכי הוא. אוף הכא, כד דכר אתחבר בנוקבא, כלא הוא חד גופא, ועלמין כלהו בחידו, דהא כלהו מגופא שלים מתברכן.

והיינו רזא, (שמות כ) על כן ברך יי׳ את יום השבת ויקדשהו. דהא אשתכח כלא בחד גופא שלים, דהא מטרוניתא אתדבקת במלכא, ואשתכח גופא חד. ועל כן ברכאן משתכחין בהאי יומא. ומהכא, מאן דלא אשתכח דכר ונוקבא, אקרי פלג גופא, ולית ברכתא שריא במלה פגימא וחסירא, אלא באתר שלים, במלה שלים, ולא בפלגות מלה, ופלגות מלה לא אתקיים לעלמין, ולא אתברכן לעלמין.

נוי דנוקבא, כלא מנוי דדכורא הוא. והא אוקימנא מלי, ואשתמודען ביני חברייא. מהאי נוקבא מתאחדן כל אינון דלתתא. מנה ינקין, ובה תבין, והיא אתקריאת אם לכלהו. כמה דאחרא אם לגופא, וכל גופא מנה (ס״א לגנתא וכל גנתא מנה) ינקא. כך האי אם לכלהו אחרנין דלתתא.

כתיב, (משלי ז) אמור לחכמה אחותי את. אית חכמה ואית חכמה, והאי נוקבא, אתקרי חכמה זעירא לגבי אחרא ועל דא כתיב, (שיר השירים ח) אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו׳. דהא דא בגלותא אתמשך. אחות לנו קטנה, ודאי קטנה אתחזי אבל רברבא היא, וסגיאה היא, דהא היא שלימו דנטיל מכלא. כמה דכתיב, (שם) אני חומה ושדי כמגדלות. ושדי, דהא מליין אינון לינקא לכלא.

כמגדלות, דאינון נהרין רברבין דנפקו מאימא עלאה.

תו אתפשט דכורא בימינא ושמאלא, בירותא דאחסנא. וכד גווני אתחברו, אקרי תפארת. ואתתקן כל גופא, ואתעביד אילנא רברבא, ותקיף, שפיר ויאה, (דניאל ד) תחותוהי תטלל חיות ברא, ובענפוהי ידורון עופי שמיא, ומזון לכלא ביה. דרועוי ימינא ושמאלא. בימינא חיים וחסד, בשמאלא מיתה וגבורה. מעוי, אתתקן בדעת, ואתמליין כל אכסדרין ואדרין, כמה דאמינא, דכתיב, (משלי כד) ובדעת חדרים ימלאו.

תו אתפשט גופא, בתרין שוקין. ומתאחדן בינייהו תרין כוליין, ותרין ביעי דדכורא. דכל משחא ורבות וחילא (דדכורא) דכל גופא, בהו אתכנש, דכל חיילין דנפיק, מנהון נפקין. ושריין כלא בפום אמה. ובגין כך אקרון צבאות, (דכל גופא, בהו אתכנש, ושריין כלא בפום אמה. ובגין כך אקרון צבאות, דכל חיילין (דנפקי) דנפיק, מנהון נפקי) ואינון נצח והוד. תפארת, ידו״ד. נצח והוד, צבאות. ובגין כך ידו״ד צבאות.

אמה דדכורא, סיומא (נ״א כסותא) דכל גופא, ואקרי יסוד. ודא הוא דרגא דמבסם לנוקבא. וכל תיאובתא דדכורא לגבי נוקבא, בהאי יסוד עייל לנוקבא, לאתר דאקרי ציון. דהתם הוא אתר כסותא דנוקבא, כבית רחם לאתתא. ובגין כך, יי׳ צבאות אקרי יסוד.

כתיב (תהלים קלב) כי בחר יי׳ בציון אוה למושב לו. כד אתפרשת מטרוניתא, ואתחברת במלכא אנפין באנפין, במעלי שבתא. אתעביד כלא חד גופא, וכדין יתיב קודשא בריך הוא בכורסייה. ואקרי כלא שמא שלים, שמא קדישא, בריך שמיה לעלם לעלמי עלמין. כל אלין מלין סליקנא עד יומא דא, דאתעטר בהו לעלמא דאתי, והשתא אתגליין הכא, זכאה חולקי.

דף רצו עמוד ב

האי מטרוניתא, כד אתחברת עם מלכא, כל עלמין מתברכן, ואשתכחו בחדוותא דכלא.

כמה דדכורא כליל בתלתא, ושירותא בתלתא. כך כלא הכי, וסיומא דכל גופא הכי, ומטרוניתא לא מתברכא, אלא בכללא דתלתא אלין, דאינון נצח הוד יסוד, ומתבסמא ומתברכא באתר דאקרי קדש הקדשים דלתתא. דכתיב, (תהלים קלג) כי שם צוה יי׳ את הברכה.

דהא תרין דרגין אינון לעילא ותתא. ובגין כך לית רשותא למיעל תמן, בר כהנא רבא, דאתי מן סטרא דחסד. בגין דלא עייל להההוא אתר דלעילא, אלא ההוא דאקרי חסד, ועייל בקדש הקדשים, ומתבסמת נוקבא. ומתברכא האי קדש הקדשים בגו לגו, אתר דאקרי ציון. ציון וירושלם, תרין דרגין אינון, חד רחמי, וחד דינא. ציון, דכתיב, (ישעיה א) ציון במשפט תפדה. ירושלים, דכתיב, (ישעיה א) צדק ילין בה כמה דאוקימנא.

וכל תיאובתא דדכורא לגבי נוקבא, הכא הוא, וקרינן להו ברכה, דמתמן נפקי ברכן לכלהו עלמין, וכלהו מתברכן. האי אתר אקרי קדש. וכל קדשים דדכורא עיילין תמן, בההוא דרגא דאמינא, וכלהו אתיין מרישא עלאה דגולגלתא דדכורא, מסטרא דמוחי עלאי, דשריין ביה, ונגיד ההיא ברכה בכל שייפי גופא, עד אינון דאקרון צבאות. וכל ההוא נגידו דאתנגיד מכל גופא, מתכנשי תמן, ועל דא אקרון צבאות, דכל צבאות דעלאין ותתאין תמן נפקין. וההוא נגידו בתר דאתכניש, תמן שריין ליה בההוא יסוד קדישא, כלא חוורא, בגין כך אקרי חסד. וההוא חסד עייל לקדש הקדשים, דכתיב (תהלים קל״ג) כי שם צוה יי׳ את הברכה חיים עד העולם.

אמר רבי אבא, לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים, עד דאשתככו מלוי, ואנא כתבנא, סברנא למכתב טפי, ולא שמענא. ולא זקיפנא רישא, דנהורא הוה סגי, ולא הוה יכילנא לאסתכלא. אדהכי אזדעזענא, שמענא קלא דקארי ואמר (משלי ג) ארך ימים ושנות חיים וגו׳. שמענא קלא אחרא, (תהלים כא) חיים שאל ממך וגו׳.

כל ההוא יומא, לא אפסיק אשא מן ביתא, ולא הוה מאן דמטי לגביה, דלא יכילו דנהורא ואשא הוה בסוחרניה. כל ההוא יומא נפילנא על ארעא, וגעינא.

בתר דאזיל אשא, חמינא לבוצינא קדישא קדש הקדשים, דאסתלק מן עלמא, אתעטף שכיב על ימיניה, ואנפוי חייכין.

קם רבי אלעזר בריה, ונטיל ידוי ונשיק לון, ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי. בעו חברייא למבכי, ולא יכילו למללא. שארו חברייא בבכיה, ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין, ולא יכיל למפתח פומיה. לבתר פתח ואמר, אבא אבא. תלת הוו, חד אתחזרו.

השתא תנוד חיותא, צפראן טאסין, משתקען בנוקבאן דימא רבא, וחברייא כלהו שתיין דמא.

קם רבי חייא על רגלוי ואמר, עד השתא בוצינא קדישא מסתכל (ס״א משתדל) עלן. השתא לאו הוא עדן, אלא לאשתדלא ביקריה. קם רבי אלעזר ורבי אבא, נטלו ליה בטיקרא דסיקלא.

מאן חמא (ס״א ערעורא וערבוביא) ערבוביא דחברייא, וכל ביתא הוה סליק ריחין סליקו ביה בפורייה, ולא אשתמש ביה, אלא רבי אלעזר ורבי אבא. אתו טריקין, ומארי תריסין דכפר צפרי וטרדאן בהו (ס״א דצפרי וטרדיא והוו) בני מרוניא, צווחין בקטירין, דחשיבו דלא יתקבר תמן.

בתר דנפק פורייא, הוה סליק באוירא. ואשא הוה להיט קמיה, שמעו קלא, עולו ואתו, ואתכנשו להילולא דרבי שמעון, (ישעיה נז) יבא שלום ינוחו על משכבותם.

כד עאל למערתא שמעו קלא במערתא, זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות, כמה פטרין ברקיעא משתככין (ס״א ולא משתכחין) ביומא דין בגינך.

דנא רבי שמעון בן יוחאי, דמאריה משתבח ביה בכל יומא. זכאה חולקיה לעילא ותתא. כמה גניזין עלאין מסתמרן ליה, עליה אתמר (דניאל יב) ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין.

זוהר חלק ג דף רצו/ב אמר ר׳ יוסי כמה חביבין ישראל קמי קב״ה בקדמיתא קרא לון גוי קדוש דכתיב כי עם קדוש אתה וגו׳ לבתר קרא לון קדש דכתיב קדש ישראל ליי׳ ראשית

דף רצז עמוד א

תבואתה. מה בין האי להאי. א״ר אבא קדש עלאה מכלא דהכי תנינן כד אתחברן כלהו קדושי כחדא. אקרון קדש. וכלהו סלקין ומתכנשין להההוא אתר עלאה דאקרי קדש ובג״כ ק׳ ק׳ ק׳ קדש ישראל אתעביד מנייהו. ובגין דישראל בתלת דרגין מתעטרן. כד אתחברן כחדא אקרון קדש ישראל ליי׳ דאיהי ראשית. והא אוקימנא תבואתה בה״א. כל אוכליו יאשמו מאי כל אוכליו יאשמו. א״ר אבא הא אתמר דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה. וכתיב וכל זר לא יאכל קדש וישראל אקרון קדש בג״כ כל אוכליו יאשמו. אר״א שירותא וסיומא דכלא אתכליל בקדש (ס״א א׳) וחכמה עלאה קדש אקרי וכד נהיר דא חכמה עלאה חכמה דשלמה נהיר כמה דכתיב ותרב חכמת שלמה דקיימא באשלמותא והא אוקימנא. וכד אתברכא מיסוד הכי קרינן לה קדש דאיהו אנהיר בשלימו. וכד לא אתנהרא מתעטרא באשלמותא. קרינן לה רוח הקדש ולא אתקרי קדש כההוא דלעילא. וכד מתברכא מהאי יסוד וינקא לכל אינון דלתתא אתקרי אם כההיא דלעילא. וקרינן ליה קדשים. וכדין קרינן ליה קדש הקדשים דביה כלה דכתיב אתי מלבנון כלה וגו׳. מאי לבנון דא עדן דאתלבן מכל סטרין ועדן הא ידוע לגבי חברייא. תאנא כתיב כי שם יי׳ אקרא. מאי כי שם יי׳ אקרא אר״ש הא כתיב הבו גודל לאלקינו. א״ר אבא הבו

גודל דא גדולה. הצור תמים דא גבורה. כי כל דרכיו משפט דא תפארת. קל אמונה דא נצח. ואין עול דא הוד. צדיק דא יסוד. וישר דא צדק. הוא כלא שמא קדישא דקב״ה ובג״כ כי שם יי׳ אקרא. א״ר יוסי שם יי׳ ממש ומשה בהיא שעתא גלי להו לישראל דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו׳. מכאן אוליפנא ההוא זכאה דחכמתא עלאה ביה כד מטי יומא לאסתלקא מעלמא בעי לגלאה ההיא חכמתא לאינון די רוח קדישא בינייהו מנלן ממשה דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. וכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו׳. ואם לאו עליה כתיב אל תמנע טוב מבעליו כד״א כי לקח טוב נתתי לכם וגו׳. בהיות לאל ידך לעשות. עד לא תסתלק מן עלמא ולא אתייהיב לך רשותא לגלאה. א״ר חייא האי קרא אוליפנא מניה חכמתא עלאה והכי הוא אבל סיפיה דקרא מקשר קשרא דמהימנותא במאי דכתיב הוא כד״א צדיק וישר הוא כלומר הוא כלא. הוא חד בלא פרודא. דאי תימא כל הני סגיאין אינון חזר ואמר הוא כלהו סלקין ומתקשרן ומתאחדן בחד. וכלא הוא היה והוא הוה והוא יהא. והוא חד. בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין. ע״כ מתקטרין מלין ומתאחדין מלין קדישין דשמא דקב״ה. זכאה חולקיה מאן דקרי למלכא וינדע למקרי כדקא יאות. ואי איהו קרי ולא ידע למאן קרי אתרחיק קב״ה מניה דכתיב קרוב לכל קוראיו וגו׳. קרוב יי׳ לכל קוראיו. למאן קרוב. חזר ואמר לכל אשר יקראוהו באמת. וכי אית מאן דיקרי ליה בשקרא. א״ר אבא אין. ההוא מאן דקרי ולא ידע למאן דקרי. מנלן דכתיב לכל אשר יקראוהו באמת. מאי באמת בחותמא דגושפנקא דמלכא דהוא שלימו דכלא הה״ד תתן אמת ליעקב חסד לאברהם ובג״כ לכל אשר יקראוהו באמת כתיב. זכאה חולקיה דמאן דעאל ונפק למנדע ארחוי דקב״ה וע״ד כתיב וארח צדיקים כאור נוגה וגו׳ וכתיב ועמך כלם צדיקים וגו׳. תניא א״ר יצחק כל הני תקונין וכל הני מלי למחצדי חקלא אתמסרן. ותנינן חייבין כביכול עבדין פגימותא לעילא. מאי פגימותא כמה דכתיב שחת לו לא בניו

דף רצז עמוד ב

מומם דהא כל הני תקונין לא משתכחי כדקא יאות. כתוב אחד אומר וילבש צדקה כשרין וכתוב אחד אומר וילבש בגדי תלבושת. אלא א״ר יצחק וילבש צדקה בזמנא דישראל זכאן. לא זכו וילבש בגד נקם וגו׳. א״ר יוסי מאי פגימותא כמה דתנינן דאבהן לא מסתפקין (ס״א מסתפקן) לאתברכא מההוא שקיו דנחלא כ״ש בנין כד״א שחת לו לא בניו מומם. מאי לו לא תרי זמני אלא חד לעילא וחד לתתא. והיינו דאר״ש כל זמנא דחייביא סגיאו בעלמא כביכול שמא קדישא לא מתברך בעלמא וכל זמנא דחייביא לא סגיאו בעלמא שמא קדישא מתברך בעלמא הה״ד יתמו חטאים וגו׳ ברכי נפשי את יי׳ הללויה. א״ר אבא מקרא זה ממש הוא דכתיב שחת לו לא בניו מומם. מאן גרים לחבלותא דא דור עקש ופתלתול בגין דאינון חייביא ודרא אשתכח הכי בג״כ בתר דאמר משה כל הני מלין ואדכר שמא קדישא כדקא יאות אמר ודאי צדיק וישר הוא מלה בתקוניה אבל שחת לו לא בניו מומם. מ״ט הכי משום דאינון דוד עקש ופתלתול. א״ר יהודה לו לא כלומר לגרמייהו עבדין דא. חייבין דגרמין לאסתלקא ברכאן מעלמא. א״ר אבא לו הא אוקימנא והכי הוא. מה כתיב בתריה הליי׳ תגמלו זאת לשלמא גמול דא לקב״ה על כל אינון טבאן דגרים לך ועביד לקבלך. ר״א פתח ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו׳. זכאין אינון ישראל על כל עמין עכו״ם דאע״ג דארגיזו קמי מאריהון קב״ה לא בעי לשבקא לון. דבכל אתר דגלו ביני עממיא קב״ה עמהון בגלותא הה״ד ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו׳ ר׳ אבא אמר ואף גם זאת בהיותם. ת״ח כמה חביבותא דקב״ה לגביהון דישראל דאע״ג דגרמין למגלי ביני עממיא שכינתא לא אתעדיאת מנהון לעלמין. דלא תימא דאינון בלחודייהו בגלותא משתכחין אלא ואף גם זאת עמהון משתכחין. הה״ד ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו׳. למלכא דארגיז על בריה וגזר עליה עונשא לאתרחקא מניה ולמיזל לארעא רחיקא שמעה מטרוניתא ואמרה הואיל ובני אזיל לארעא רחיקא ושדי ליה מלכא מהיכליה אנא לא אשבוק ליה או תרוונא כחדא ניתוב להיכלא דמלכא או תרוונא כחדא ניתיב בארעא אחרא. לזמנין פקיד מלכא על מטרוניתא לא אשכחה. דהוות אזלת עם בריה אמר הואיל ומטרוניתא תמן תרווייהו יתובון. ובזמנא דפקיד קב״ה למטרוניתא פקיד לה בקדמיתא ובגינה פקיד לבנוי הה״ד וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו׳. מאן גרים דאנא שמענא עקתהון כביכול מטרוניתא דדכרנא לה הה״ד ואזכור את בריתי. וכתיב ויזכור אלקים את בריתו. וכד קב״ה יהדר לישראל מן גלותא מה כתיב ושב יי׳ אלקיך את שבותך ורחמך דא מטרוניתא. ועוד כתיב רצית יי׳ ארצך שבת שבות יעקב. א״ר יהודה הליי׳ תגמלו זאת בני דאתון דור עקש ופתלתול אתון הויתון גרמין דתגלי זאת בגלותא הליי׳ תגמלו זא. דא הוא גמול דעביד עמכון בכל אינון נימוסין דמצרים בכל אינון אתוון דעבד לכו. דא הוא גמול דאתון שלמין להאי זאת מאן גרם לכון דא בגין דאתון עם נבל ולא חכם. ולא מסתכלין בכל אינון טבן דעבד לכו עד השתאן הליי׳ תגמלו זאת דא שכינתא. והא אוקימנא מלי דתנינן ה״א דבהבראם. זעירא. ה״א דבהליי׳ רברבא והא אתמר דתניא א״ר יהודה ה״א דבכל אתר קב״ה ואקרי אם ותרי עלמין נינהו דכתיב מן העולם ועד העולם והא תנינן ברזא דקרא בשמן כתית רביעית ההין. תניא ר׳ יהודה אומר בכמה אתרי אסתכלנא דקב״ה לא אעדי

דף רצח עמוד א

רחימותא מנייהו דישראל דבכל אתר דאינון הוו. קב״ה ביניהו דכתיב לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם. דייקא אתם ביניהו עמהון. לא אעדי מנייהו לעלמין. ר׳ יצחק הוה אזיל בארחא ופגע ביה ר׳ חייא א״ל חמינא (להו) באנפך דהא במדורא דשכינתא מדורך. מאי כתיב וארד להצילו מיד מצרים וארד ארד מבעי ליה וארד בקדמיתא אימתי כד נחת יעקב למצרים ולמה להצילו מי דמצרים דאלמלא לא הוה ביניהו לא יכלין למסבל כד״א עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו. א״ל ודאי בכל אתר דישראל שריין קב״ה ביניהו. וכל אתר דחכימי דרא אזלין קב״ה אזיל עמהון דכתיב כי מלאכיו יצוה לך וגו׳. מנלן. דכתיב ויעקב הלך לדרכו וגו׳ ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלקים זה. השתא נשתתף כחדא וניזיל בארחא דהא ידענא דלאתר חד אזלינן לקבלא אנפוי דשכינתא א״ל ודאי. א״ר יצחק תנינן שלוחי מצוה אינו ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתן ואנן לאתחזאה קמי קב״ה אזלינן ולא דחילנא. עד דהוו אזלי א״ר חייא כתיב אלה תולדות השמים והארץ. השמים לאכללא קב״ה. והארץ לאכללא קב״ה וכל מה דלתתא אינון אקרון תולדות השמים מנייהו. א״ל אי הכי מהו בהבראם ואתמר בה׳ בראם. א״ל כלא חד מלה כד שמים אתחברו האי ה׳ אפיקת תולדות ואינון אקרון תולדות השמים והארץ א״ל אי הכי במאי אוקימנא בה׳ בראם באברהם א״ל כלא חד מלה הוא באברהם היינו השמים דמתמן שריין לאתפשטא. בה׳ בראם היינו והארץ וכלא חד מלה. א״ל ודאי הכי הוא והא אוליפנא דכתיב אלה תולדות השמים והארץ. ותנינן העולם הזה נברא בה׳ דכתיב בהבראם. והעולם הבא נברא בי׳ דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן לאכללא השמים. את הגן לאכללא את הארץ והא אוקימנא דכתיב מעין גנים דא היא השמים באר מים חיים דכתיב ויכרו שם עבדי יצחק באר דכתיב ויעתק משם ויחפור באר אחרת וגו׳. ונוזלים מן לבנון דאינון מתעטרין לעילא וסלקין ברישא דמלכא. דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך מן לבנון מתמן נפקין לבינה ונגיד ואתמשך לכל זוויין עד דנגדין אינון מבועין ונחתין לאתכנשא לאתר דאקרי ימא רבא דכתיב כל הנחלים הולכים אל הים וגו׳. וכתיב הביטו אל צור חוצבתם וגו׳ לבתר כתיב גן נעול אחותי כלה וגו׳. ומכאן נפיקו תולדות לכלא דכתיב בהבראם בה׳ בראם ממש באברהם. א״ר יצחק ואפי׳ ביעקב ממש. וכלא חד מלה. א״ר יצחק כד אנן יתבין לקמיה דר״ש כלא אתמר קמה באתגליא ולא אצטריכנא לכל האי. א״ל לאו ר״ש כשאר בני נשא דכלהו קמיה כשאר נביאי לקמי משה. עד דהוו אזלי. א״ר חייא כתיב התשכח אשה עולה מרחם מן בטנה וגו׳. האי קרא אוקמוה והכא מאי קא מיירי. א״ר יצחק אי בקטורא דחברייא סמיכא לא אסמכנא. אנן מה נימא. א״ל דהא קלא דרמיזא חד שמענא יומא חד כד הוה אזילנא בארחא ולא ידענא מאן אמר ולא ידענא מלה. ות״ח ז׳ יומין הוו דחלישנא ע״ד ולא טעימנא מדי והשתא אזלנא לגביה דבוצינא קדישא דלימא לי דילמא אדכר. א״ל דילמא ההוא יומא דהוה אזיל ר׳ אלעזר לגביה דחמוי וההוא יומא אזילנא עמיה והא אדכרנא מלה. ת״ח הי א״ר אלעזר משמיה דאבוי אמרו ישראל קמי קודשא בריך הוא מיומא דנפלנא בגלותא קב״ה שביק לן בגלותא ואנשי לן הדא הוא דכתיב ותאמר ציון עזבני יי׳ ויי׳ שכחני. אמר שכינתא התשכח אשה עולה וכי ישראל דאקרון בנין כמה דאת אמר בנים אתם ליי׳ אלקיכם. מרחם בן

דף רצח עמוד ב

בטנה כד״א ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת. גם אלה תשכחנה. דכתיב אלה תולדות השמים והארץ. ואנכי לא אשכחך. מכאן דקב״ה לא שביק לון לישראל לעלמין. תו אמר התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה. דא הוא רזא עלאה דאמר קב״ה הא מלין אלין בשמיה אחידן כמה דקב״ה לא אנשי שמיה דהא הוא כלא. כך קב״ה לא אנשי לון לישראל דאינון אחידן בשמיה ממש. אתרגיש ר׳ חייא אמר ודאי דא היא מלה. בריך יהא קב״ה דאערענא לך וידענא מלה. וידענא מאן ההוא דשמענא מניה. ות״ח דההוא יומא דרהיטנא ד׳ מילי ולא אשכחנא מאן הוה. א״ל בגין דעאלנא בחד מערתא דר׳ אלעזר נפיש שעתא חדא. קרי עליה רבי חייא הני קראי אז יבקע כשחר אורך וגו׳. אז תקרא ויי׳ ינה וגו׳ אז תתענג על יי׳ וגו׳:

זכור ימות עולם בינו שנות דוד ודור וגו׳. זכור ימות עולם. ר׳ אבא אמר מאן ימות עולם אינון שיתא יומין דעבד קב״ה עלמא בהו דכתיב כי ששת ימים עשה יי׳ וגו׳. ששת ימים ולא בששת ימים והא אוקימנא. בינו שנות דוד ודור. כלומר אינון ימות עולם ידעו וישתמודעו כל אינון שנין ויומין וכל דרא ודרא עד דרא דא דאתון קיימין. שאל אביך ויגדך. דא קב״ה הה״ד הלא הוא אביך קנך. ויגדך והוא יגלה עומקא דחכמתא ומאי היא אלא כד אינון שיתא יומין שכלילו עלמא לא שכלילו ליה אלא בגינך דתיתי אנת ותקיים אורייתא. דתנינן כל מה דעבד קב״ה על תנאי עבד דכד ייתון ישראל אי יקבלון אורייתא יאות ואי לא דיהדר ליה לתהו ובהו. ובג״כ אינון ימות עולם ידעו ואשתמודען כלא. והא תנינן הנהו ענפי דאילנא היך מתאחדן בגו אילנא והא אוקימנא כדין קב״ה ברר לון למנן תריסין על שאר אמין ואתון מה כתיב כי חלק יי׳ עמו יעקב חבל נחלתו דלא יהב להו לרברבא ולא

למלאכא ולא לממנא אחרא והאי עמא דקב״ה נסב לחולקיה באן אתר אשכח ליה ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון וגו׳ דכתיב תרח אבי אברהם וגו׳. ואקח את אביכם את אברהם וגו׳ ומהכא דבר להו לישראל בכל דרא ודרא ולא אתפרש מנייהו ודבר להו ברחמי הה״ד כנשר יעיר קנו וגו׳:

כנשר יעיר קנו. א״ר יוסי לא אשכחנא מאן דחייס על בנוי כהאי נשרא וע״ד תנינן כתיב ופני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל. נשר באן דוכתיה באתר דיעקב קאים הה״ד דרך הנשר בשמים בההוא אתר ממש מ״ט בגין דאיהו רחמי על בנוי ודינא לגבי אחרנין. כך קב״ה דבר לבנוי כנשר דא מה כתיב יי׳ בדד ינחנו ואין עמו אל נכר. הוא בלחודוי דכתיב ויי׳ הולך לפניהם וגו׳. ואין עמו אל נכר דלא דבר להו לישראל לא מלאכא ולא ממנא אחרא דאינון אקרון אל נכר ודא הוא דאמר משה אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה חדא הוא דכתיב יי׳ בדד ינחנו. הוא בלחודוי ואין עמו אל נכר. זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא דבר עמהון (בישראל) הכי עלייהו כתיב כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו וכתיב כי לא יטוש יי׳ את עמו וגו׳ מ״ט לא יטוש ה׳ את עמו בעבור שמו הגדול בגין דהאי בהאי אתדבק וע״ד לא ישבוק לון קב״ה דבכל אתר דאינון שריין קב״ה עמהון כמה דאוקימנא:

לו חכמו ישכילו זאת. א״ר יוסי כל הני קראי דהכא אוכחי אינון דאוכח להו משה לישראל בר ההוא שמא קדישא דגלי בשירותא דמלוי. א״ר אבא ואפילו מה דאוכח לישראל בכללא דשמא קדישא הוא דלית מלה באורייתא דנפיק מכללא דשמא קדישא. דאורייתא כלא שמא דקודשא בריך הוא אינון והני קראי ידיעאן אינון. אבל בגין דשמא

דף רצט עמוד א

דקב״ה רשים בהאי פרשתא אצטריכנא עד השתא והכא הא כתיב לו חכמו ישכילו זאת זאת ודאי והא בכמה אתר אוקימנא האי דאי ישראל ידנעון האי איך זאת אחידא בדינוי לאתפרעא מן חייביא יבינו לאחריתם ויסתמרו למהוי בה כמה דכתיב וארץ מתקוממה לו. ד״א לו חכמו ישכילו זאת. דאיהי מתקשרא בהו בישראל כד נטרין פקודי אורייתא ויתבין עמה בשלם ינדעון דסייעתא דהאי זאת עמהון לאתפרעא משנאיהובן. וישראל דאינון זעירין ביני עממיא. ינדעון איכה רדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה. ומאן גרים להו. האי זאת דהוה בהו בשלם כד עבדין פקודי אורייתא. ולעלמין לא אתעדי מנייהו למעבד להו נוקמין. אם לא כי צורם מכרם ויי׳ הסגירם מ״ט כי צורם מכרם בגין צור ילדך תשי דתקונין לא שראן כדקא יאות באתרייהו. אם לא כי צורם מכרם. א״ר יהודה דא אברהם כמה דאוקימנא דאמר אברהם יתחייבון ישראל בגלותא ולא ייעלון בגיהנם דתרין אלין גלותא וגיהנם לא יסבלון ישראל. וקב״ה אסתכם על ידוי דכל זמנא די יחובון ישראל יפלון בגלותא וישתעבדון בהו שנאיהון ובג״כ צורם מכרם ודאי ויי׳ הסגירם ואסתכם על ידוי. תניא א״ר יהודה מ״ט אוכח להו משה בהאי שירה הכי בגין דאינהו זמינין למיעל לארעא ולאשרי בינייהו שכינתא ובג״כ אוכח להו על האי. ר׳ יצחק אמר בתרי אתרי קב״ה זמין לאוכחא להו לישראל וחדאן אומות העולם. חד דכתיב וריב ליי׳ עם יהודה ולפקוד על יעקב כדרכיו וגו׳. שמעין אומות העולם חדאן אמרי השתא ישתצון מעלמא כד חמי קב״ה דאינון חדאן מה כתיב בתריה בבטן עקב את אחיו וגו׳ כד שמעין אמרין דא הוא תשובה. לאתתא דהוה לה קטטה בברה אזלת למקביל עליה דינא חמאת לדיינא דאין נפשין. מנייהו לאלקאה לצלבא לאודא אמרה ווי׳ מה אעביד מן ברא כד סיים דינא אמר להההיא אינתו אימא מה אעביד לך בריך אמרה קובלני. ע״כ:

יצאהו בארץ מדבר ובתהו ודאי לבתר עבד לכל אינון קליפין דיהון כלהו משתעבדין ליה עד הכא הוה כתיב בההוא ספרא דקרטנא אסיא לבתר הוה רשים בהאי קרא כל נטורא דאצטריך אסיא חכים למעבד למרע דשכיב בבי מרעיה בי אסירי דמלכא למפלח למארי עלמא. דכד אזיל אסיא חכים לגביה. ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון מרעין דשריין עליה אשכח ליה באסירו דמלכא איתימא הואיל וקב״ה (ס״א פקיד) יפקוד לתפשא ליה דלא ישתדל בר נש אבתריה. לאו הכי דהא דוד אמר אשרי משכיל אל דל וגו׳ דל ההוא דשכיב בבי מרעיה. ואי אסיא חכים הוא. קודשא בריך הוא יהיב ליה ברכאן להההוא דישתדל ביה וההוא אסיא ימצאהו בארץ מדבר בבי מרעיה שכיב. ובתהו יליל ישימון דאינון מרעין דחקין ליה. מאי אצטריך ליה למעבד יסובבנהו יסובב סבות וייתי עלות בגין דימנע מניה אינון מלין דנזקין ליה יקיז ליה ויפיק מניה דמא בישא. יבוננהו יסתכל ויבין ההוא מרעא ממה הוי ויסתכל בגין דלא יתרבי עלוי וימאך ליה לבתר יצרנהו כאישון עינו בגין דיהא נטיר כדקא יאות באינון משקי באינון אסוותא דאצטריכו ליה ולא יטעי (ס״א מנייהו) בינייהו. דאלמלי יטעי אפי׳ במלה חד קב״ה חשיב על ההוא אסיא כאלו שפיך דמא וקטליה בגין דקב״ה בעי דאע״ג דההוא בר נש איהו בבי אסירי דמלכא ואיהו אסיר בבי אסירי דישתדל בר נש עליה ויסייע ליה לאפקא ליה מבי אסירי והוה אמר הכי קודשא בריך הוא דן דינין דבני עלמא לעילא הן למות הן

דף רצט עמוד ב

לשרושי הן לעקור הן לענוש נכסין ולאסורין מאן דאתחזי לענוש נכסין נפל בבי מרעיה ולא יתסי עד דיתן כל מה דאתגזר עליה. כיון דאתענש בממוניה ויהיב כל מה דאתגזר עליה אתסי ונפק מבי אסירי וע״ד אצטריך לאשתדלא עליה דיתן עונשיה ויפוק. מאן דיתחזי לשרוש. יתפסון ליה ויהבי ליה בבי אסירי ד דישתרש מכלא ולזמנין דישתרש משייפי או מחד מנייהו ולבתר יפקון ליה מבי אסירי. מאן דיתחזי למות הכי הוא דאילו יתן כל כופרא וכל ממונא דעלמא לא ישתזיב. ועל דא אצטריך לאסיא חכים לאשתדלא עליה אי יכיל למיהב ליה אסוותא מן גופא יאות ואי לאו יתן ליה אסוותא לנשמתיה וישתדל על אסוותא דנשמתא ודא הוא אסיא דקב״ה ישתדל עליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי. א״ר אלעזר עד השתא לא שמענא מאסיא דא ומספרא דא בר מזמנא חדא דאמר לי טייעא חדא דשמע לאבוי. דאסיא חד הוה ביומוי דכד הוה מסתכל בב״נ כד איהו בבי מרעיה הוה אמר דא חי ודא מת. והוו אמרין עליה דהוא זכאה קשוט דחיל חטאה וכל מה דלא יכיל למדבק מה דאצטריך איהו הוה קני ויהיב מדיליה והוה אמרין דלית חכים בעלמא כגיניה ובצלותיה הוה עביד יתיר ממה דהוה עביד בידוי וכדדמי לן דא הוה ההוא אסיא. אמר ההוא טייעא ודאי ספרא דיליה בידי איהו דקא יריתנא מאבי אבא וכל מלוי דההוא ספרא כלהו אתייסדון על רזין דאורייתא ורזין סתימין אשכחנא ביה ומלין דאסוותא סגיאין דאיהו אמר דלא יאות למפעל לון בר (אי) איהו דחיל חטאה ואינון ממה דהוה עביד בלעם דהוה לחיש לחישין על מרע והוה אמר בפומוי ואתסי מיד. וכלהו בריר לון בההוא ספרא. ואמר דא אסור ודא מותר למאן דדחיל חטאה בגין דמרעין סגיאין אמר דתלייא אסוותא דלהון בלחישו דפומא. ואינון מסטרא דנחש ומנהון מסטרא דקסם. וכל אינון דאסור לומר בפומא ואסור למעבד בעובדא הוא אמר אד דאשכחנא על מרעין ידיעאן דאצטריך לומר כך ולנדויי בנדוי ובשמתא על ההוא מרע ואיהו תווהא סגי לבן. חדי ר׳ אלעזר וחדו חברייא א״ר אלעזר אי ההוא ספרא הוה לגבן נחמי מה איהו אמר אנא אמסר במסירה על מנת לאחזאה לבוצינא קדישא. ותנינן א״ר אלעזר ההוא ספרא הוה בידי תריסר ירחי ואשכחנא ביה נהורין עלאין ויקירין. כד מטינא לאינון רזין דהוה מבלעם תווהנא. יומא חד לחישנא באתר חד והוו אתוון סלקן ונחתן עד דחמינא בחלמא ואמר לי מה לך למיעל בתחומה דלא דילך ולא אצטרכיך לך אתערנא ואבאיש קמאי על רזין סתימין דהוו תמן. שדרנא להההוא יודאי ור׳ יוסי בר׳ יהודה שמיה ויהיבנא ליה ספרא וברזין דבלעם אשכחנא מאינון שמהן דמלאכין דשדר ליה בלק ולא הוו מסתדרן על תקונייהו כדקא יאות אבל כמה זיני אסוותא אשכחנא ביה דקא מתתקני על תקוני אורייתא ורזין סתימין דילה וחמינא דאינון בחסידותא וצלותין ובעותין לקב״ה ואי תימא דהוה עביד אסוותא בפסוקי אורייתא או ברזין דאורייתא ח״ו אלא הוה אמר רזין דאורייתא ועל ההוא רזא אפיק רזין דאסוותא דלא חמינא כההוא גוונא לעלמין. אמינא בריך רחמנא דאחכים לבני נשא מחכמתא דלעילא. ומאינון מלין דבלעם נסיבנא וחמינא בהו דלא הוה בעלמא חכים בחרשין כגיניה אמינא בריך רחמנא דבטל מעלמא חרשין דלא יטעון בני נשא מבתר דחלתא דקב״ה ית׳ וית׳ שמו אמן ע״כ.

מכאן חזור לפ׳ בלק א״ר אלעזר בלעם חייבא מאן קטיל ליה וכו׳ דף קצג ע״ב.